

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ
ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΟΝΑΔΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ
ΠΡΟΝΟΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΒΟΗΘΟΥ ΕΚΠΛΗΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΥΓΕΙΑΣ

Σπουδάστριες: Καστρίτση Μαρία – ΑΜ: 2006069

Παρασκευαδάκη Αικατερίνη – ΑΜ: 2007006

Επιβλέπων Καθηγητής: Τσουντας Κωνσταντίνος

Καλαμάτα 2012

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Στο σημείο αυτό, νιώθουμε την υποχρέωση να ευχαριστήσουμε θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μας κ. Κωνσταντίνο Τσουντα, για την υποστήριξή του, καθώς και για τις πολύτιμες κατευθύνσεις και οδηγίες που μας παρείχε. Χωρίς αυτόν, η ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας θα ήταν αδύνατη.

Επίσης, θέλουμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειές μας, για την αμέριστη υλική και συναισθηματική στήριξη που μας παρείχαν όλα τα χρόνια της φοίτησής μας στο ΑΤΕΙ Καλαμάτας.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο χώρος της υγείας είναι ένας πολύ ευαίσθητος χώρος, εφόσον συνδέεται με τη ζωή και υγεία του ανθρώπου, και για αυτό ρυθμίζεται και νομικά η επιμέλεια και η ευθύνη που να προέρχεται από τα επαγγέλματα Υγείας.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να εξετάσουμε σε ποιες περιπτώσεις ο προστηθείς και ο βοηθός εκπλήρωσης καθώς και ο προστήσας φέρουν την ευθύνη απέναντι στον ζημιωθέντα ασθενή καθώς και το βαθμό συνυπαιτιότητάς τους απέναντι στον δεύτερο όπως υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ελληνική νομολογία. Επίσης, τίθεται το ερευνητικό ερώτημα εάν και σε ποιο βαθμό στοιχειοθετείται ευθύνη από πρόστηση στο χώρο της υγείας.

Αρχικά γίνεται αναφορά στις γενικές έννοιες της αδικοπραξίας, ο ορισμός της σύμφωνα με το δίκαιο, της πρόστησης και επιμέρους του προστήσαντος, προστηθέντος (άρθρο 922 Α.Κ.) και βοηθού εκπλήρωσης (άρθρο 333 Α.Κ.), έννοιες που θα μας απασχολήσουν στο σύνολο της εργασίας και θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τις διαφορές και ομοιότητες που τυχόν υπάρχουν. Επίσης, γίνεται αναφορά και αναλύεται επιμέρους νομολογία του Αρείου Πάγου που μας βοηθάει αφενός στην καλύτερη κατανόηση των παραπάνω εννοιών καθώς και στην απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος αφετέρου.

Στη συνέχεια γίνεται λόγος για την επαγγελματική ευθύνη και υπό ποιες προϋποθέσεις υφίσταται σύμφωνα πάντα με το δίκαιο και την ελληνική νομολογία.

Τέλος γίνεται αναφορά στις συνέπειες της εν λόγω ευθύνης στο χώρο της υγείας και κυρίως στην αξίωση του ζημιωθέντος για αδικαιολόγητο πλουτισμό, έναντι των υπευθύνων, αξίωση που αναγνωρίζεται από το Αστικό Δίκαιο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΕΣ	10
1.1 ΥΠΑΙΤΙΟΤΗΤΑ	14
1.2 Η ΖΗΜΙΑ	16
1.3 ΑΙΤΙΩΔΗΣ ΣΥΝΑΦΕΙΑ	16
1.3.1 ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΗΣΗ	16
1.4 ΕΥΘΥΝΗ ΑΠΟ ΠΡΟΣΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΥΓΕΙΑ	19
1.4.1 Το κριτήριο της αμελείας του προσθηζαντος ως προς την επιλογή του προσθηζοντος	22
1.4.2 Ιατροί που είναι απλοί συνεργάτες της κλινικής	23
1.4.3 Εφ.Αθ. 5915/2010	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ	28
2.1 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΗΘΕΝΤΟΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΙΑΤΡΙΚΟ ΑΠΟΡΡΗΤΟ	35
2.2 Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΗΘΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΤΗΣΑΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ	36
2.3 ΕΥΘΥΝΗ ΚΑΙ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗ	40
2.4 ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 922 ΚΑΙ 334 ΤΟΥ Α.Κ.	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΞΙΩΣΗ ΛΟΓΩ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ	44
3.1 ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΟΣ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ	44
3.1.1 Το αντικείμενο της αξίωσης	45
3.1.2 Κριτήρια για τη γέννηση της αξίωσης	46
3.1.3 ΑΙΤΙΩΔΗΣ ΣΥΝΑΦΕΙΑ	47

3.2 ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ	49
3.3 ΓΝΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΥΠΑΡΞΙΑΣ ΤΟΥ ΧΡΕΟΥΣ (ΕΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΑΧΡΕΩΣΤΗΤΟΥ)	49
3.4 Η ΠΑΡΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΑΞΙΩΣΗΣ	50
<u>ΕΠΙΛΟΓΟΣ</u>	51
<u>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	52

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο χώρος της υγείας είναι ένας πολύ ευαίσθητος χώρος, εφόσον συνδέεται άμεσα με σημαντικά αγαθά του ανθρώπου, όπως είναι η ζωή και η υγεία του.

Από τα αρχαία χρόνια η υγεία ήταν κάτι τόσο ιερό και την ιατρική επιστήμη την κατείχαν λίγοι, τους οποίους οι αρχαίοι τους τιμούσαν ιδιαίτερος όπως ήταν ο Ασκληπιός και ο Ιπποκράτης.

Στο πέρασμα των χρόνων μετά την αρχαιότητα εκτός από τους επιστημονικά καταρτισμένους γιατρούς, ιδιαίτερης εκτίμησης ήταν οι μαίες και οι νοσοκόμες που με την εμπειρία τους βοηθούσαν πολύ το έργο των ιατρών καθώς και τους ασθενείς.

Ιδιαίτερα σε καιρούς πολέμων ο ρόλος των νοσοκόμων ήταν ιδιαίτερα δύσκολος και γι αυτό ήταν και πολύ σεβαστός.

Στις πιο σύγχρονες κοινωνίες εξακολουθεί να παίζει σημαντικό ρόλο και για το λόγο αυτό θα πρέπει και η ιατρική επιστήμη αλλά και οι παραπλήσιες με αυτή ειδικότητες να ασκούνται με μεγάλη υπευθυνότητα και να αποφεύγονται τα λάθη, τα οποία πολλές φορές μπορεί να κοστίζουν και τη ζωή ενός ανθρώπου.

Για αυτό θεωρήθηκε ανάγκη να ρυθμίζεται και νομικά η επιμέλεια και η ευθύνη που πρέπει να προέρχεται από αυτά τα επαγγέλματα.

Το δίκαιο και πιο συγκεκριμένα το Αστικό δίκαιο προβλέπει μέσα από τις διατάξεις του πέρα από τις προϋποθέσεις που πρέπει να υπάρχουν για να συνδέεται η ευθύνη του ιατρού ή των βοηθών αυτού με τη θεραπεία κάποιου ασθενούς, προβλέπει και την αξίωση για αποζημίωση που έχει κάποιος ασθενής σε περίπτωση βλάβης της υγείας του από τους πρώτους ή και την αποζημίωση που θα οφείλεται στους συγγενείς του δεύτερου ακόμη και σε περίπτωση θανάτου του.

Η βλάβη που επέρχεται από πράξη που δεν υπακούει στις αρχές της ιατρικής επιστήμης, σύμφωνα με το δίκαιο ονομάζεται αδικοπραξία και από αυτή προκύπτει η αδικοπρακτική ευθύνη του ζημιώσαντος. Σε αυτή την περίπτωση τα πρόσωπα αυτά

που είναι υπεύθυνα για την αποκατάσταση της υγείας του ασθενούς θα πρέπει να επιστρέψουν τα χρήματα που έλαβαν από αυτόν, αφού δεν μπόρεσαν να ανταποκριθούν στην παροχή αυτή και άρα έχουν πλουτίσει κατά το ποσό αυτό αδικαιολόγητα.

Επίσης στην περίπτωση αυτή, οι υπεύθυνοι για τη βλάβη του ασθενούς οφείλουν και αποζημίωση σε αυτόν για αυτό που του προκάλεσαν.

Έτσι λοιπόν σκοπός αυτής της εργασίας είναι να εξετάσουμε σε ποιες περιπτώσεις ο προστηθείς και ο βοηθός εκπλήρωσης καθώς και ο προστήσας φέρουν την ευθύνη απέναντι στον ζημιωθέντα ασθενή καθώς και το βαθμό συνυπαιτιότητάς τους απέναντι στον δεύτερο όπως υποστηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ελληνική νομολογία. Επιπρόσθετα, θα εξεταστεί το ερευνητικό ερώτημα εάν και σε ποιο βαθμό στοιχειοθετείται ευθύνη από πρόστηση στο χώρο της υγείας.

Για την εξυπηρέτηση του σκοπού και την απάντηση του ερευνητικού ερωτήματος, η παρούσα πτυχιακή αποτελείται από 3 Κεφάλαια. Συγκεκριμένα:

Στο 1^ο Κεφάλαιο αναφέρονται οι γενικές έννοιες της αδικοπραξίας, ο ορισμός της σύμφωνα με το δίκαιο, της πρόστησης και επιμέρους του προστήσαντος, προστηθέντος (άρθρο 922 Α.Κ.) και βοηθού εκπλήρωσης (άρθρο 333 Α.Κ.), έννοιες που αναφέρονται στο σύνολο της εργασίας και είναι απαραίτητες για την κατανόηση του θέματος. Επίσης γίνεται προσπάθεια να αναλύσουμε τις διαφορές και ομοιότητες που τυχόν υπάρχουν. Στη συνέχεια, αναλύεται η επιμέρους νομολογία του Αρείου Πάγου.

Στο 2^ο Κεφάλαιο γίνεται λόγος για την επαγγελματική ευθύνη και υπό ποιες προϋποθέσεις υφίσταται σύμφωνα πάντα με το δίκαιο και την ελληνική νομολογία.

Τέλος, στο 3^ο Κεφάλαιο, γίνεται αναφορά στις συνέπειες της εν λόγω ευθύνης στο χώρο της υγείας και κυρίως στην αξίωση του ζημιωθέντος για αδικαιολόγητο πλουτισμό, έναντι των υπευθύνων, αξίωση που αναγνωρίζεται από το Αστικό Δίκαιο.

Το πλούσιο νομολογιακό υλικό και συγγραφικό έργο δίνουν απαντήσεις στο ερώτημα περί ύπαρξης και σε ποιο βαθμό, της ευθύνης από πρόστηση στο χώρο της υγείας.

Στην εν λόγω εργασία δε θα αναλυθεί το βάρος απόδειξης για την ευθύνη του προστήσαντος, του προστηθέντος και του βοηθού εκπλήρωσης, παρά μόνο θα γίνει απλή αναφορά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΑΔΙΚΟΠΡΑΞΙΕΣ

Για να αναλύσουμε τον όρο αδικοπραξία, πρέπει να δούμε πρώτα την έννοια του όρου δικαιοπραξία. Δικαιοπραξία είναι η δήλωση βούλησης η οποία κατευθύνεται στην παραγωγή κάποιου έννομου αποτελέσματος.¹

Οι δικαιοπραξίες διακρίνονται με βάση διάφορα κριτήρια, στις εξής κατηγορίες:

- Σε μονομερείς, στο πραγματικό των οποίων περιλαμβάνεται η δήλωση βούλησης ενός μόνο προσώπου π.χ. πληρεξουσιότητα, ανάκληση δωρεάς.
- Σε πολυμερείς, οι οποίες καταρτίζονται με την σύμπτωση των δηλώσεων βούλησης δύο ή περισσότερων προσώπων όπως λ.χ. η σύμβαση, οι αποφάσεις συλλογικών οργάνων κλπ.²
- Σε υποσχετικές, με τις οποίες ο υποσχόμενος αναλαμβάνει την υποχρέωση προς εκπλήρωση ορισμένης παροχής λ.χ. πώληση.
- Σε αιτιώδεις των οποίων η ισχύς εξαρτάται από την ύπαρξη και το κύρος της αιτίας τους.
- Σε αναιτιώδεις των οποίων η ισχύς δεν επηρεάζεται από την έλλειψη ή την ελαττωματικότητα της αιτίας τους.
- Σε τυπικές για το κύρος των οποίων απαιτείται η τήρηση συστατικού τύπου π.χ. δωρεά, εγγύηση κλπ.
- Σε άτυπες, για το κύρος των οποίων τήρηση τέτοιου τύπου δεν απαιτείται και αποτελούν και την πλειοψηφία των δικαιοπραξιών.³

Με τον όρο αστική ευθύνη προσδιορίζουμε μεταξύ άλλων το σύστημα των δικαικών κανόνων που καθορίζουν τους γενεσιουργούς λόγους, τη φύση, την έκταση και το περιεχόμενο της υποχρέωσης για αποζημίωση. Η εν λόγω ευθύνη μαζί με την

---

¹Μιχ. Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ. 421

²Α. Λιτζερόπουλος, Ερμ ΑΚ 279-300 Ενοχικό δίκαιο Εισαγωγή, Σάκκουλας, Αθήνα, 1976

³Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό δίκαιο-Γενικό μέρος παρ.2. αριθμ.25 επ.ΑΚ Εισαγωγή 914-938 αριθμ.1, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002, σελ. 59

ποινική ευθύνη και την πειθαρχική ευθύνη συγκροτούν τη λεγόμενη «νομική ευθύνη».⁴

Ιδιαίτερος σημαντική στη θεωρία αλλά και στην πράξη είναι η αδικοπρακτική ευθύνη. Πρόκειται για ευθύνη σε αποζημίωση και μάλιστα πρωτογενή, γιατί γεννιέται αμέσως από το νόμο.

Ο Α.Κ. χρησιμοποιεί τον όρο αδικοπραξίες (914-938) και περιλαμβάνονται περιπτώσεις υπαίτιας και παράνομης πρόκλησης ζημίας (914, 919, 920) πράξεις των ακαταλόγιστων προσώπων (915-917) και ευθύνη για ξένες άδικες πράξεις (922, 923).⁵

Στις σύγχρονες κοινωνίες εμφανίζονται καθημερινά πλήθος περιπτώσεων πρόκλησης ζημιών σε πρόσωπα, πράγματα ή και στην περιουσία καθεαυτή ως συνέπεια της κοινωνικής συμβίωσης και των ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Το ποιος θα επιβαρυνθεί τελικά με τις οικονομικές συνέπειες μιας ζημίας αποτελεί βασική αποστολή του δικαίου της αστικής ευθύνης.⁶

Οι σύγχρονες έννομες τάξεις εκκινούν από την ιδέα ότι καθένας πρέπει να επωμίζεται τις οικονομικές συνέπειες της ζημίας που έπαθε (*casum sentit dominus*) και η παροχή σε αυτόν αξίωσης για αποζημίωση εναντίον κάποιου τρίτου απαιτεί την ύπαρξη συγκεκριμένων λόγων που να δικαιολογούν τη μετακύλιση της ζημίας από τον ζημιωθέντα στον τρίτο.⁷

Τα σημαντικότερα κριτήρια καταλογισμού είναι η υπαιτιότητα και η διακινδύνευση. Η έννομη τάξη επιρρίπτει σε όποιον προκάλεσε μια ζημία την υποχρέωση να την αποκαταστήσει όταν η ζημία προκλήθηκε από παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δράστη.⁸

---

⁴ Μιχ. Σταθόπουλο, Ερμ.ΑΚ αριθμ.8 όπ., Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σ.166 επ. και π.κ. παρ.106

⁵ Αλ. Κορνηλάκης, Η ευθύνη από διακινδύνευση, Σάκκουλας, Αθήνα, 1982, σελ.46

⁶ Βλ. και Esser, *the law of torts*, σελ. 8, 103, 1977

⁷ Βλ. και Απ. Γεωργιάδη, στον ΑΚ Γεωργιάδη Σταθόπουλου, Εισαγ.914-938 αριθμ.21 επ., τον ίδιο, *Ενοχικό Δίκαιο –Γενικό Μέρος*, παρ.59 αριθμ.4, Αστ. Γεωργιάδη, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004

⁸ Βλ. Παπαστερίου Ι/β αριθμ.245, *MunchKomm-Mertens*, ό.π. αριθμ.46 επ.Schlinder

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι σε διεθνές επίπεδο επικρατεί η ιδέα της αντικατάστασης της ευθύνης σε αποζημίωση με ασφαλιστική προστασία του ζημιωθέντος. Για παράδειγμα τα εργατικά ατυχήματα εναπόκεινται σε νομοθετικό καθεστώς που απαλλάσσει τους εργοδότες από την οφειλόμενη αποζημίωση και καταβάλλεται αυτή από το Ι.Κ.Α.

Η θεμελιώδης λειτουργία του δικαίου της αδικοπρακτικής ευθύνης εντοπίζεται στην αποκατάσταση της ζημίας και μάλιστα με πλήρη αποζημίωση του ζημιωθέντος. Η αποκατάσταση της ζημίας είτε *in natura* είτε με παροχή ανάλογου οικονομικού αντισταθμίματος αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο του δικαίου της αδικοπρακτικής ευθύνης.⁹

Αυτό έχει περισσότερο κοινωνικό στόχο, ώστε να προστατεύονται τα έννομα αγαθά του πολίτη από προσβολές τρίτων. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλίζεται η κοινωνική δικαιοσύνη.

Η επιβολή της υποχρέωσης για αποζημίωση ωθεί τα άτομα να βελτιώνουν το βαθμό επιμέλειάς τους ώστε να μην προκαλούν ζημίες σε τρίτους και να αποφύγουν την επιβάρυνση τους με την υποχρέωση αποζημίωσης. Επιπλέον το δίκαιο επιτελεί και την λειτουργία της κατανομής των ζημιών σε έναν ευρύτερο κύκλο προσώπων. Έτσι πραγματοποιείται ο κατακερματισμός της ζημίας και αποφεύγεται η επίρριψη της στους ώμους ενός μόνο προσώπου που ενδέχεται να είναι καταστροφική για αυτόν.¹⁰

Η έννομη τάξη με την καθιέρωση ευθύνης από αδικοπραξία αντιδρά καταρχήν στην πρόκληση μιας ζημίας. Προκειμένου όμως να επιβληθεί σε ένα πρόσωπο η υποχρέωση για αποκατάσταση της ζημίας, η έννομη τάξη αξιολογεί τη συμπεριφορά που προκάλεσε τη ζημία απαιτώντας να είναι αυτή υπαίτια και παράνομη, δηλαδή αποδοκιμαστέα από την έννομη τάξη.¹¹

---

⁹ Μιχ. Σταθόπουλο, Γενικό Ενοχικό Δίκαιο και ερμηνεία Γεωργιάδη Σταθόπουλου, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ. 294

¹⁰ Βλ. και Μιχ. Σταθόπουλο, ό.π.

¹¹ Βλ. και Μιχ. Σταθόπουλο ό.π.

Εφόσον διαπιστωθεί η συνδρομή παράνομης συμπεριφοράς εν συνεχεία διερευνάται ο ψυχισμός του υποκειμένου και εφόσον κριθεί επιλήψιμος, τότε ο δράστης θεωρείται υπαίτιος και βαρύνεται με την υποχρέωση για αποζημίωση.¹²

Παράνομη συμπεριφορά υπάρχει σε περίπτωση προσβολής με θετική ενέργεια δικαιώματος Αδικοπρακτική ευθύνη μπορεί να θεμελιώνεται και στο 914 σε συνδυασμό με το 281 Α.Κ. ιδιαίτερα εξαιτίας μιας συμπεριφοράς αντίθετης στα χρηστά ήθη.¹³

Παρανομία επίσης συνιστά και η παράβαση των άγραφων κανόνων επιμέλειας που την τήρησή τους επιβάλλουν οι ανάγκες των σύγχρονων συναλλαγών. Πρόκειται για άγραφους κανόνες συμπεριφοράς που είτε επιβάλλονται από τις διατάξεις του 281 και 288 είτε από το γενικότερο πνεύμα της νομοθεσίας.¹⁴

Η γενική ρήτρα του 919 αποσκοπεί να συμπληρώσει η ρύθμιση του 914 και να καλύψει περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν σε αυτή. Η κατά το 919 ευθύνη είναι μεν συμπληρωματική όχι όμως και επιβοηθητική ή επικουρική της κατά το άρθρο 914 ευθύνης.¹⁵

Καλύπτει επίσης τις περιπτώσεις όπου η αντίθεση της συμπεριφοράς στα χρηστά ήθη δεν είναι προφανής. Π.χ. Συμφωνία μεταξύ πράκτορα και πελάτη (και μακρά πρακτική) για ανανέωση λαχείου χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση του πελάτη. Η μετά από τέτοια μακροχρόνια συνήθεια παρακράτηση του λαχείου από τον πράκτορα για τον εαυτό του με τη δήλωση ότι δήθεν το διέθεσε σε άγνωστο προκειμένου να εισπράξει ο ίδιος τα κέρδη αντίκειται στα χρηστά ήθη. Ο πράκτορας είναι υποχρεωμένος να αποζημιώσει τον πελάτη, ο οποίος εύλογα είχε την πεποίθηση ότι είναι δικαιούχος του λαχείου.

---

¹² Βλ. και Μιχ. Σταθόπουλο ό.π.

¹³ Μιχ. Σταθόπουλος, Ενοχικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ. 297-298

¹⁴ Π. Φίλιο, Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 1997, σελ. 73

¹⁵ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό Δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002, σελ. 69

1.1 Υπαιτιότητα

Υπαιτιότητα καλείται η επιλήψιμη ψυχική στάση ενός προσώπου απέναντι στην παράνομη εξωτερική συμπεριφορά του ενόψει και του προβλεπόμενου ή δυνάμενου να προβλεφθεί παράνομου (αποδοκιμαζόμενου από το δίκαιο) αποτελέσματός της. Το δίκαιο θεωρεί επιλήψιμη την ψυχική στάση του δράστη, όταν αυτός προέβλεψε ή μπορούσε να προβλέψει ότι η παράνομη συμπεριφορά του θα είχε σίγουρα ή ενδεχόμενα ένα αποδοκιμαζόμενο από την έννομη τάξη αποτέλεσμα.¹⁶

Γενεσιουργές δυνάμεις της υπαιτιότητας είναι:

→ Ο δόλος και

→ Η αμέλεια.

Δόλος υπάρχει όταν ο δράστης προέβλεψε το επιζήμιο αποτέλεσμα της παράνομης συμπεριφοράς του, είτε το θέλησε ευθέως (άμεσος δόλος) είτε αδιαφόρησε για την επέλευσή του (ενδεχόμενος δόλος). Για την ύπαρξη δόλου απαιτείται να έχει ο δράστης γνώση των πραγματικών ή νομικών περιστατικών που στοιχειοθετούν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς.¹⁷

Σύμφωνα με την 330 Α.Κ. αμέλεια υπάρχει όταν δεν καταβάλλεται η επιμέλεια που απαιτείται στις συναλλαγές¹⁸. Ειδικότερα αμέλεια υπάρχει όταν ο δράστης δεν δείχνει την απαιτούμενη ένταση προσοχής, ώστε να προβλέψει ότι από την συγκεκριμένη συμπεριφορά του θα επέλθει παράνομο αποτέλεσμα και να αποφύγει αυτή την συμπεριφορά ή να πάρει τα κατάλληλα μέτρα για να αποτρέψει την επέλευση αυτού του αποτελέσματος, είτε παρότι προβλέπει το ενδεχόμενο ενός τέτοιου αποτελέσματος, είτε ενώ προβλέπει το ενδεχόμενο ενός τέτοιου αποτελέσματος επιχειρεί ωστόσο την πράξη, με την ανεπίτρεπτη ελπίδα ότι το αποτέλεσμα αυτό δε θα επέλθει, χωρίς να πάρει κατάλληλα μέτρα για την αποτροπή του.¹⁹

---

¹⁶ Δεληγιάννης, Το παράνομον, 1981, σ.183

¹⁷ Π. Φίλιος, Γενικό Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 1997, σελ. 27, Μιχ. Σταθόπουλος Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ. 299-300

¹⁸ Απ. Γεωργιάδης, Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002 σελ. 71

¹⁹ Π. Φίλιος, Γενικό Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 1997, σελ. 65, ΑΠ 1173/1994

Έτσι, για παράδειγμα, Ο Α εργάτης του Οργανισμού Ύδρευσης, ανοίγει στο πεζοδρόμιο ένα λάκκο για να επισκευάσει ένα χαλασμένο σωλήνα. Φεύγοντας το βράδυ αφήνει το λάκκο ανοιχτό, για να συνεχίσει και την άλλη μέρα την εργασία του, χωρίς να σκεπάσει το στόμιό του και χωρίς να πάρει κανένα άλλο μέτρο ασφαλείας. Αργότερα ο περαστικός Β πέφτει στο λάκκο που βρισκόταν σε μη φωτισμένο σημείο και τραυματίζεται βαριά.

Το ότι ο Α παρέλειψε να πάρει μέτρα ασφαλείας για την αποτροπή τραυματισμού διέπραξε ούτως ή άλλως παράνομη πράξη ανεξάρτητα από τον τραυματισμό του Β. Ο Α δεν προέβλεψε τις ενδεχόμενες επιζήμιες συνέπειες όπως θα έπραττε ο μέσος συνετός εργάτης και άρα θεωρείται αμελής.²⁰

Για να χαρακτηριστεί ένα πρόσωπο ως υπαίτιο είτε λόγω δόλου είτε λόγω αμέλειας θα πρέπει κατά το χρόνο της πράξης να διέθετε την απαιτούμενη ελευθερία βουλήσεως και φυσικά ότι τον ίδιο χρόνο διέθετε και ικανότητα για καταλογισμό, δηλαδή ικανότητα να αντιληφθεί το αν η ζημιογόνα πράξη είναι σύννομη ή παράνομη.

Για παράδειγμα ανυπαρξία ελεύθερης βούλησης υπάρχει σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας που μάλιστα αίρουν και την αιτιώδη συνάφεια ενώ σύμφωνα με άλλη άποψη αίρουν και το στοιχείο της παρανομίας.

Επίσης:

- Οι ανήλικοι που δεν συμπλήρωσαν το 10^ο έτος της ηλικίας τους (916) καθώς και όσοι έπραξαν χωρίς να έχουν συνείδηση των πράξεών τους (π.χ. κατάσταση οξείας μέθης, ψυχικής υπερδιέγερσης ή ψυχικής παραφοράς λόγω φόβου).
- Οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το 10^ο αλλά όχι το 14^ο έτος της ηλικίας τους και οι κωφάλαλοι θεωρούνται ικανοί για καταλογισμό και ευθύνονται για τη ζημία που προξένησαν εκτός αν αποδείξουν ότι ενήργησαν χωρίς διάκριση (917), χωρίς δηλαδή να έχουν την ικανότητα εξαιτίας της ψυχοπνευματικής

---

²⁰ Απ. Φίλιος, Γενικό Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 1997 σελ. 65, Α.Π. 1173/1994

τους ανάπτυξης να διακρίνουν τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους.²¹

Όταν λείπει η ικανότητα για καταλογισμό και δεν ευθύνεται ο ζημιώσας καταρχήν, το 918 παρέχει στο δικαστήριο τη δυνατότητα να καταδικάσει τον ακαταλόγιστο σε εύλογη αποζημίωση αυτού που ζημιώθηκε, με την πρόσθετη προϋπόθεση, ότι η ζημία του τελευταίου δεν μπορεί για νομικούς ή πραγματικούς λόγους να καλυφθεί από αλλού.²²

1.2 Η ζημία

Για να υπάρξει αποζημίωση από αδικοπρακτική ευθύνη πρέπει να υπάρξει ζημία, η οποία να έχει προέλθει από παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δράστη.

Ζημία είναι κάθε πράξη που προξενείτε στα αγαθά ενός προσώπου και έχει διάφορες μορφές. Μπορεί να είναι άμεση ή έμμεση να γίνεται στο παρόν ή να πρόκειται να γίνει στο μέλλον. Η περιουσιακή ζημία συνοδεύεται και από αποζημίωση για ηθική βλάβη.²³

1.3 Αιτιώδης συνάφεια

1.3.1 Ευθύνη από πρόσταση

Τα άρθρα 922 και 334 του Αστικού Κώδικα κάνουν λόγο για ευθύνη κάποιων προσώπων για πράξεις άλλων.

---

²¹ Αγαλλοπούλου-Ζερβογιάννη, Αστική ευθύνη γονέων για πράξεις των ανηλίκων τέκνων τους, Σάκκουλας, Αθήνα, σελ. 56

²² Εφ Αθ.6492/1998, Εφ Πειρ.49/1997, ΑΠ 1173/1994

²³ ΑΠ 1173/1994

Το μεν 334 αναφέρεται στην ευθύνη του οφειλέτη απέναντι στο δανειστή για πράξεις του προσώπου που χρησιμοποιεί για να εκπληρώσει την οφειλή του πρώτου και θεωρείται ως βοηθός εκπλήρωσης και το 922 που αναφέρεται σε ευθύνη του προστήσαντος για αδικοπραξίες του προστηθέντος απέναντι σε τρίτους.²⁴

Και στις δύο περιπτώσεις πρόκειται για σχέση πρόσθησης, ανάθεση σε ένα πρόσωπο να κάνει μια ορισμένη πράξη. Από αυτή την πράξη ευθύνεται και αυτός ο οποίος του την έχει αναθέσει.²⁵

Ένα άλλο κοινό σημείο σε αυτά τα άρθρα είναι η ωφέλεια που έχουν τα πρόσωπα που αναθέτουν σε άλλους να κάνουν κάποιες πράξεις. Για το λόγο αυτό έχουν και αυτοί ευθύνη για λάθη που θα κάνουν αυτοί στους οποίους έχουν δώσει οδηγίες να πράξουν για λογαριασμό αυτών.

Για να υπάρχει αυτή η ευθύνη θα πρέπει να υπάρχει σχέση πρόσθησης και ο προστηθείς να έχει αναλάβει να εκπληρώσει κάποια υπηρεσία που του έχει δείξει ο προστήσας με δική του θέληση. Η έννοια της πρόσθησης είναι νομική και μπορεί να ελεγχθεί από τον Άρειο Πάγο.²⁶

Επειδή πολλές φορές οι υπηρεσίες που καλείται να πραγματοποιήσει ο προστηθείς απαιτούν επιστημονικές γνώσεις, τις οποίες μπορεί να μην έχει ο προστήσας, δίνεται ένα πιο ελεύθερο πεδίο δράσης στον προστηθέντα και ο προστήσας φυσικά εξακολουθεί να ευθύνεται για οποιαδήποτε αδικοπραξία του πρώτου.²⁷

Ο προστήσας και ο προστηθείς μπορεί να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε νομικά πρόσωπα και ο προστηθείς μπορεί να έχει και υποπροστηθέντες, πρόσωπα δηλαδή που μπορεί να τα χρησιμοποιεί για να τον βοηθούν και να θεωρούνται και

---

²⁴ Καράκωστας, Προσωπικότητα και τύπος, Σάκκουλας, Αθήνα, εκδόσεις 1997, «Προστασία της προσωπικότητας» Αρμεν τεύχος 1996

²⁵ Εφ Θρ 166/2002, Εφ Αθ 8039/1999

²⁶ Π. Φίλιος, Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 1997, σελ. 137

²⁷ Βαβούσκος, Περί της ευθύνης του προστήσαντος, Σάκκουλας, Αθήνα, Μιχ. Σταθόπουλος, Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004, σελ. 195

αυτοί προστηθέντες του αρχικού προστήσαντος για τις πράξεις των οποίων θα ευθύνεται εξίσου αυτός.²⁸

Η εξάρτηση μεταξύ προστήσαντος και προστηθέντος είναι απαραίτητη για να ισχύει η έννοια της πρόστησης.

Για να δικαιολογείται η ευθύνη του προστήσαντος θα πρέπει να βρίσκεται συνεπώς ο προστηθείς μέσα στο πεδίο επαγγελματικής δραστηριότητας του πρώτου (π.χ. πολιτικός μηχανικός ή αρχιτέκτονας, είναι προστηθέντες, στους οποίους μια εργολαβική εταιρεία αναθέτει να κάνουν μια μελέτη).²⁹

Το 922 προβλέπει ευθύνη του προστήσαντος όταν ο προστηθείς διαπράξει κάποια αδικοπραξία σε τρίτον και υπάρχει θέμα αποζημίωσης. Ο τρίτος θα απαιτήσει την αποζημίωση και από τον προστηθέντα, αλλά και από τον προστήσαντα, εφόσον αυτός συνδέεται με σχέση πρόστησης με τον προστηθέντα. Φυσικά η ζημία αυτή θα πρέπει να έγινε σε ώρα υπηρεσίας του προστηθέντος για να φέρει ευθύνη και ο προστήσας.³⁰

Υπάρχουν περιπτώσεις που ο προστήσας δεν ευθύνεται από πράξεις του προστηθέντος. Π.χ. αν ο προστηθείς οδηγός αυτοκινήτου του προστήσαντος, ενώ εκτελούσε μια μεταφορά, συναντήσει έναν παλιό εχθρό, συμπλακεί μαζί του και τον τραυματίσει, δε θα ευθύνεται ο προστήσας. Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο προστηθείς διαπράξει κλοπή κατά τη μεταφορά.³¹

Αν όμως ο παραπάνω προστηθείς κάνει προσπέραση με το φορτηγό κατά τη μεταφορά και συγκρουστεί με άλλο όχημα, τότε θα ευθύνεται ο προστήσας, γιατί θα έπρεπε να επιλέξει έναν προσεχτικό οδηγό και να μειώνονται έτσι οι πιθανότητες για κάποιο ατύχημα.³²

---

²⁸ ΑΠ 639/1996, Γαζής, Για την έννοια του βοηθού εκπλήρωσης και του προστήσαντος, Σάκκουλας, Αθήνα, σελ. 43

²⁹ Απ. Γεωργιάδης, Αστικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002, σελ. 99- 100

³⁰ Εφ Κέρκυρας 213/2000

³¹ ΑΠ 1072/1999, ΑΠ 1270/1989

³² ΑΠ 600/1983 Νο Β 32/1984, ΕφΑθ2677/1986, ΑΠ 380/1979

Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο προστηθείς ενώ κάνει συγκεκριμένη πορεία για προγραμματισμένο δρομολόγιο, δεν το τηρεί, πηγαίνει να επισκεφτεί μια φίλη του και προκαλεί ατύχημα σε άλλο όχημα.³³

Προστηθείς θεωρείται εκείνος τον οποίο ο προστήσας προσέλαβε στην υπηρεσία του και στον οποίο δικαιούται να δίδει οδηγίες και διαταγές δεσμευτικές για τον τρόπο εκπλήρωσης της υπηρεσίας του αυτής. Συνεπώς βασικό κριτήριο (*negotium essentialum*) για την ύπαρξη σχέσεως προστήσεως είναι το γεγονός ότι ο προστηθείς δέχεται οδηγίες από τον προστήσαντα, υπάρχει σχέση εξάρτησης του πρώτου προς τον δεύτερο.³⁴

1.4 Ευθύνη από πρόστηση στην Υγεία

Στην ενότητα αυτή θα προσπαθήσουμε να χαρακτηρίσουμε την έννομη σχέση του αδικοπραγήσαντος ιατρού με τον κλινικάρχη (φυσικό ή νομικό πρόσωπο). Ουσιαστικά, θα εξετάσουμε κατά πόσο η κλινική, δηλαδή το ιδιωτικό θεραπευτικό κατάστημα, ευθύνεται ή όχι ως προστήσασα από τα λάθη που τυχόν θα διαπράξουν οι ιατροί, οι οποίοι χειρουργούν στο χώρο της και τις σωματικές βλάβες που θα επέλθουν στους ασθενείς.³⁵

Διακρίνουμε δύο κατηγορίες

- Αυτοί, οι οποίοι συνδέονται με την κλινική με σύμβαση εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου, ο ασθενής που υπέστη βλάβη στην υγεία τους από υπαιτιότητα του ιατρού είναι πελάτης της κλινικής.
- Αυτοί οι οποίοι δεν είναι υπάλληλοι του κλινικάρχη, αλλά χρησιμοποιούν τους χώρους της κλινικής καθώς και το προσωπικό της βάσει συγκεκριμένης

---

³³ Αλ. Γεωργιάδη, Αστικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2003, σελ. 918

³⁴ Γεωργιάδη – Σταθόπουλο, Αστικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα σελ. 926

³⁵ Γαζής, Περί την έννοια του βοηθού εκπλήρωσης και του προστηθέντος, Σάκκουλας, Αθήνα, σελ. 44

σύμβασης με την κλινική με σκοπό να υλοποιούν ιατρικές πράξεις σε ασθενείς.

Στην πρώτη κατηγορία ο εργοδότης των ιατρών είναι η κλινική είτε με τη μορφή νομικού ή φυσικού προσώπου όπου ασκώντας το οικείο διευθυντικό του δικαίωμα δύναται κατά τρόπο δεσμευτικό να προβαίνει σε υποδείξεις σχετικά με την εργασία τους (π.χ. ωράριο εργασίας, ημερομηνίες χειρουργείων, κατανομή ιατρικής εργασίας).³⁶

Γεννάται το ερώτημα εάν χρειάζεται να δοθεί από τον κλινικάρχη οδηγία για τον τρόπο που θα επιχειρηθεί η ιατρική πράξη από τον ιατρό ώστε να υπαχθεί αυτός στην έννοια του προστηθέντος.

Εάν υποτεθεί ότι ισχύει αυτό είναι προφανές πως σε αυτή την περίπτωση δεν υφίσταται πρόστηση υπό την έννοια του άρθρου 922 Α.Κ., εφόσον και η θεωρία και η νομολογία έχουν αποδεχτεί ότι αρκούν και οι γενικές οδηγίες στον ιατρό για να του προσδοθεί η ιδιότητα του προστηθέντος.³⁷

Κρατούσα άποψη στη νομολογία είναι αυτή της αποκαλούμενης χαλαρής εξαρτήσεως. Σύμφωνα και με την 1270/1989 απόφαση του Α.Π.: «.....Για τη θεμελίωση της ευθύνης της κλινικής ως προστήσασας, στην οποία ο γιατρός νοσήλευσε τον παθόντα πελάτη της, αρκεί και η παροχή εκ μέρους αυτής γενικών μόνο οδηγιών ως προς το χρόνο και τους όρους εργασίας του ιατρού μέσα στην κλινική. Αρκεί δηλαδή μια χαλαρή εξάρτηση του ιατρού από την κλινική όσον αφορά τα ως άνω γεγονότα..... τα οποία αρκούν για το χαρακτηρισμό της κλινικής ως προστήσασας. Διότι η παροχή ειδικών οδηγιών προς τον ιατρό κάθε φορά για την άσκηση της υπηρεσίας του, δεν είναι δυνατή αφού αυτός είναι υποχρεωμένος να ενεργήσει όχι σύμφωνα με τις ενδεχόμενες αυτές ειδικές οδηγίες, αλλά σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της ιατρικής επιστήμης. Άλλωστε η κλινική χρησιμοποιώντας τρίτους ιατρούς για τη διεύρυνση τω εργασιών της και την επίτευξη του σκοπού της, πρέπει αφού εκμεταλλεύεται την εργασία των ιατρών αυτών και αποκερδαίνει από αυτά, εισπράττοντας από τους ασθενείς νοσήλεια κλπ., να είναι υπεύθυνη και για τα

---

³⁶Μιχ. Σταθόπουλος, Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004 σελ. 430

³⁷ Δεληγιάννης-Κορνηλάκης, Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα εκδόσεις 1992 σελ. 185

σφάλματα των ιατρών, συμβιβάζεται δε τούτο και με τις αρχές της καλής πίστης, ώστε να προβαίνει σε μεγάλη προσοχή και επιμέλεια στην επιλογή των ιατρών με τους οποίους πρόκειται να συνεργασθεί...».³⁸

Από την απόφαση αυτή, μπορούμε να καταλήξουμε σε μια σειρά από διαπιστώσεις.

Ο Άρειος Πάγος με την παραπάνω απόφαση θέτει ένα ανεπεξέργαστο θεωρητικά και νομολογιακά κριτήριο για τη στοιχειοθέτηση της πρόστησης. Διαγορεύει ότι η εξάρτηση αυτή υπάρχει και όταν οι δεσμευτικές οδηγίες που παρέχει ο τρίτος στον δράστη της αδικοπραξίας δεν αναφέρονται στον τρόπο κατά τον οποίο ο τελευταίος θα διενεργήσει την πράξη, αλλά και σε άλλες παραμέτρους προφανώς επουσιώδεις για την έννοια της πρόστησης, επειδή εν προκειμένω στενή εξάρτηση είναι αδύνατη λόγω της ιδιαιτερότητας της ιδιότητας του ιατρού, η οποία δεν επιδέχεται εξ ορισμού δεσμευτικές οδηγίες άνωθεν.³⁹

Από τη μια πλευρά το Ανώτατο Δικαστήριο υιοθετεί το κριτήριο της δεσμευτικής εξάρτησης του δράστη από άλλον, ο οποίος δικαιούται να του δίνει δεσμευτικές οδηγίες και εντολές για την εκτέλεση ορισμένης εργασίας, από την άλλη πλευρά όμως αθετεί την παραδοχή αυτή όταν δέχεται ότι πρόστηση υπάρχει κι όταν οι οδηγίες προς το δράστη δεν αφορούν άμεσα την πράξη που στοιχειοθέτησε την ευθύνη του δράστη, αλλά άσχετες προς την πράξη αυτή δεσμεύσεις του τελευταίου.⁴⁰

Συνεπώς προκειμένου η απόφαση αυτή να είναι συνεπής, ότι μόνο κριτήριο για την κατάφαση ή την άρνηση της πρόστησης είναι η δυνατότητα κάποιου να δίδει σε άλλον δεσμευτικές οδηγίες, εν σχέσει με τον τρόπο κατά τον οποίο ο τελευταίος θα διεξέλθει συγκεκριμένο έργο, θα έπρεπε να δεχθεί περαιτέρω και ότι η ιατρική πράξη, ως μη επιδεχόμενη εξ ορισμού ετερονόμως δεσμευτικές οδηγίες ως προς τον τρόπο

---

³⁸ Ελληνική Δικαιοσύνη 29/1239

³⁹ Γαζής, Περί την έννοια του βοηθού εκπληρώσεως και του προστηθέντος, Σάκκουλας, Αθήνα,

⁴⁰ Απ.Γεωργιάδης, Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002, σελ. 928

κατά τον οποίο θα διεξαχθεί, δεν επιδέχεται κατά νομική και λογική αναγκαιότητα και σχέση πρόστησης μεταξύ του ιατρού και του κλινικάρχη.⁴¹

1.4.1 Το κριτήριο της αμέλειας του προστήσαντος ως προς την επιλογή του προστηθέντος

Η κρινόμενη απόφαση αποδέχεται ως κριτήριο για την ύπαρξη ή μη πρόστησης εκτός από τη χαλαρή εξάρτηση και την αμέλεια του προστήσαντος ως προς την επιλογή του δράστη της αδικοπραγίας. Βέβαια η ως άνω παραδοχή δεν ανήκει ούτε καν στη ratio του εν λόγω άρθρου η σκέψη ότι πίσω από το πραγματικό της κρύπτεται κάποιο πταίσμα του προστήσαντος ως προς την επιλογή ή την επιτήρηση του προστηθέντος.⁴²

Προσπαθεί με τον τρόπο αυτό να εντάξει στο πεδίο της οργάνωσης άλλου τον προστηθέντα ιατρό εξηγώντας ότι εφόσον η κλινική χρησιμοποιώντας τρίτους ιατρούς για τη διεύρυνση των εργασιών της και την επίτευξη του σκοπού της, πρέπει αφού εκμεταλλεύεται την εργασία των ιατρών αυτών και αποκερδαίνει από αυτά εισπράττοντας από τους ασθενείς της νοσήλια κλπ είναι υπεύθυνη και για τα σφάλματα των ιατρών, συμβιβάζεται δε τούτο και με τις αρχές καλής πίστης, ώστε να προβαίνει σε μεγάλη προσοχή και επιμέλεια στην επιλογή των ιατρών με τους οποίους πρόκειται να συνεργασθεί.⁴³

Με το παραπάνω συνάδει και «η θεωρία του επαγγελματικού κινδύνου» όπως διατυπώθηκε τον 19^ο αιώνα από τους γάλλους Saleilles και Josserand σύμφωνα με την οποία όποιος αντλεί οφέλη από μια επικίνδυνη δουλειά και εν προκειμένω τη δραστηριότητα του ενδιαμέσου προσώπου είναι δίκαιο να επιβαρύνεται με την ανόρθωση των ζημιών τρίτων, που οφείλονται στους τελευταίους από τη δραστηριότητα αυτή.

---

⁴¹ ΝοB.37.258 ΑΠ 609/1988

⁴² Μιχ. Σταθόπουλος, Γενικό Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2004.

⁴³ Γεωργιάδης Δεληγιάννης Η ευθύνη του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου

Συνεπώς το επιχείρημα πως η ένταξη κάποιου στην οικονομική οργάνωση άλλου συνιστά νόμιμο λόγο ώστε ο τελευταίος να χαρακτηριστεί ως προσθήσας δεν αρκεί.⁴⁴

Το εργατικό δίκαιο, στο οποίο μπορούμε να καταφύγουμε προκειμένου να εντοπίσουμε το εννοιολογικό περιεχόμενο της εξαρτημένης εργασίας για την κατάφαση ή άρνηση της πρόσκτησης υποστηρίζει την ετερόνομη οργανωτική εξάρτηση.⁴⁵

Σύμφωνα με τη γνώμη αυτή η εργασία καταλαμβάνεται από την οργάνωση της εκμετάλλευσης και γίνεται λειτουργικά εξαρτημένο στοιχείο της, η δε εξάρτηση αυτή είναι το αποφασιστικό στοιχείο που δημιουργεί την ανάγκη να δημιουργηθούν στην επιχείρηση διευθυντικές εξουσίες. Αλλά το κριτήριο αυτό δεν επικράτησε και βάσει της θεωρίας και της νομολογίας αποδεκτό ως ασφαλές κριτήριο για να κριθεί εάν η εργασία είναι ή όχι εξαρτημένη είναι το εάν ο μισθωτός υπείκει ή όχι σε δεσμευτικές εντολές και οδηγίες του εργοδότη του.⁴⁶

Επομένως παρέπεται αναγκαίως και ότι η ένταξη του ιατρού στην επιχείρηση του κλινικάρχη δεν αρκεί αυτή και μόνη για να χαρακτηριστεί ο πρώτος ως προσθηθείς του δεύτερου.

Συμπερασματικά όπως αποδείχθηκε αρκούντως και πολλαπλώς η τελική παραδοχή της συγκεκριμένης αποφάσεως δεν πρέπει να αποτελεί κατευθυντήριο οδηγό.

1.4.2 Ιατροί που είναι απλοί συνεργάτες της κλινικής

Στην περίπτωση που ο ιατρός δεν είναι υπάλληλος της κλινικής με σχέση εξαρτημένης εργασίας, παρά μόνο χρησιμοποιεί τις εγκαταστάσεις της κλινικής

---

⁴⁴ Μιχαηλίδης Νουάρος Νομοθετικές σκέψεις για την αδικοπρακτική ευθύνη του Προσθήσαντος, Σάκκουλας, Αθήνα, 1995

⁴⁵ Καρακατσάνης, Αλ., Η έννομη τάξη της εκμεταλλεύσεως, 1969, σελ. 91

⁴⁶ Εισαγωγή, Καρακατσάνης Αλ., Γαρδίκας Ν.21

καθώς και το προσωπικό αυτής προκειμένου να θεραπεύσει πελάτη του, τότε σε καμία περίπτωση δεν υπακούει σε δεσμευτικές οδηγίες του κλινικάρχη. Η επιλογή του χειρουργείου, ο χρόνος, οι νοσηλευτές που θα συνεργαστούν με αυτόν δεν γίνεται δεσμευτικά από τον κλινικάρχη, παρά αποτελεί προϊόν κοινής συμφωνίας του ιατρού αφενός και του κλινικάρχη αφετέρου στον οποίο ο δεύτερος καταβάλλει κάποιο συμφωνηθέν ποσό.⁴⁷

Το Ακυρωτικό Δικαστήριο βάσει των παραπάνω θεμελιώνει την άποψη ότι αρκεί και μια χαλαρή εξάρτηση των του ιατρού από την κλινική ώστε να θεωρηθεί ο πρώτος ως προστήσας της δεύτερης. Στην περίπτωση αυτή όμως δεν υφίσταται ούτε καν χαλαρή εξάρτηση μεταξύ των δύο και άρα δεν μπορεί να θεωρηθεί αυτή η σχέση ως σχέση εξάρτησης κατά την έννοια του άρθρου 922 Α.Κ., αφού η μόνη έννομη σύνδεσή τους είναι οι συμβατικοί όροι, βάσει των οποίων ο ιατρός θα χρησιμοποιεί τις εγκαταστάσεις της κλινικής και αποκλειστικός κύριος της υπόθεσης είναι μόνο ο ιδιώτης ιατρός, ο οποίος συμβάλλεται με τον ασθενή και αντλεί μόνο αυτός τις ωφέλειες εκ της ιατρικής πράξης.⁴⁸

1.4.3 Εφ.Αθ. 5915/2010

Από τη διάταξη του άρθρου 922 Α.Κ. σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 299, 330 εδ.β', 914 και 932 του ίδιου κώδικα προκύπτει ότι σε περίπτωση σωματικής βλάβης ή θανατώσεως προσώπου από αδικοπρακτική συμπεριφορά του προστηθέντος η ευθύνη του προστήσαντος προς αποκατάσταση της ηθικής βλάβης του παθόντος ή της ψυχικής οδύνης των μελών της οικογένειας των θανόντων προϋποθέτει:

α) σχέση προστήσεως

β) παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του προστηθέντος τελούσα σε πρόσφορο αιτιώδη σύνδεσμο με την επέλευση της σωματικής βλάβης ή του θανάτου

---

⁴⁷ ΑΠ 1362/2007, ΕφΑΔ 2008/62 και ΕλλΔνη48/1351

⁴⁸ Νομολογία ΑΠ

γ) εσωτερική αιτιώδη σχέση μεταξύ της εν λόγω συμπεριφοράς και της εκτελέσεως της ανατεθειμένης στον προστηθέντα υπηρεσίας.

Σχέση προσθήσεως υπάρχει όταν στο πλαίσιο υφιστάμενης μεταξύ των δύο προσώπων (φυσικών ή νομικών) δικαιοπρακτικής ή οποιασδήποτε άλλης βιοτικής σχέσης διαρκούς ή ευκαιριακής, το ένα από τα πρόσωπα αυτά (προστήσας) αναθέτει στο άλλο (προστηθέντα) με ή χωρίς αμοιβή την εκτέλεση ορισμένης υπηρεσίας υλικής ή νομικής φύσεως η οποία αποβλέπει στη διεκπεραίωση υποθέσεων και γενικότερα στην εξυπηρέτηση των επαγγελματικών, οικονομικών ή άλλων συμπεριφορών του πρώτου και κατά την οποία ο δεύτερος υπόκειται στον έλεγχο ή έστω στις γενικές οδηγίες κι εντολές ή μόνο στην επίβλεψη του πρώτου. Έτσι πρόσθηση μπορεί να υπάρχει και επί συμβάσεως παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών.

Πάντως όταν η εκτέλεση μιας υπηρεσίας έχει ανατεθεί σε πρόσωπο με εξειδικευμένες επιστημονικές γνώσεις, ο άνω έλεγχος δεν είναι απαραίτητο να εκτείνεται στον τρόπο εργασίας των εν λόγω προσώπων, ως προς τον οποίο άλλωστε ο κύριος της υποθέσεως, ελλείψει των σχετικών γνώσεων δεν είναι σε θέση να τα ελέγξει, αλλά μπορεί κι αρκεί ο έλεγχος να αφορά στην παροχή οδηγιών έστω και γενικού περιεχομένου ως προς τον τόπο, τον τρόπο και τους λοιπούς όρους εργασίας των ειδικευμένων προσώπων.

Ειδικότερα στην περίπτωση νοσηλείας ασθενούς από ιατρό σε ιδιωτική κλινική αρκεί για τον χαρακτηρισμό του ιδιοκτήτη της κλινικής ως προστήσαντος η εκ μέρους του παροχή γενικών μόνο οδηγιών στον ιατρό ως προς τον τόπο, το χρόνο και τους όρους εργασίας του τελευταίου. Και τούτο γιατί η παροχή ειδικών οδηγιών στον ιατρό για τον τρόπο διενέργειας των ιατρικών πράξεων (διαγνωστικών ή θεραπευτικών) δεν είναι δυνατή αφού όμως προκύπτει από το άρθρο 24 του α.ν.1565/1939 «περί κώδικος ασκήσεως του ιατρικού επαγγέλματος» ο ιατρός είναι υποχρεωμένος κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, να ενεργήσει όχι σύμφωνα με τις τυχόν ειδικές αυτές οδηγίες, αλλά σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές της ιατρικής επιστήμης, ήτοι τα διδάγματα της εν λόγω επιστήμης και την αποκτηθείσα συναφώς ειδική πείρα επομένως αν από αμελή κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του συμπεριφορά του προστηθέντος ιατρού επήλθε σωματική βλάβη, ή ο θάνατος προσώπου νοσηλευομένου σε ιδιωτική κλινική, ο προστήσας τον ιατρό ιδιοκτήτης

της κλινικής ευθύνεται για την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης του παθόντος ή ψυχικής οδύνης που υπέστησαν τα μέλη της οικογένειας.⁴⁹

Πρόκειται για γνήσια αντικειμενική ευθύνη, δικαιολογητικό λόγο της οποίας αποτελεί το γεγονός ότι ο προστήσας ωφελείται από τις υπηρεσίες του προστηθέντος διευρύνοντας το πεδίο της επιχειρηματικής του και ως εκ τούτου είναι εύλογο να φέρει την ευθύνη για τους κινδύνους που προκύπτουν από τη δραστηριότητα του προστηθέντος.⁵⁰

Σύμφωνα με το δίκαιο (932 και 926) ο προστήσας και ο προστηθείς ευθύνονται το ίδιο (εις ολόκληρον).

Αυτά όταν ο προστήσας είναι ιδιωτική κλινική. Εάν ο προστήσας είναι δημόσιο νοσοκομείο, τότε υπάρχει ευθύνη αυτού και του προστηθέντος ιατρού βάσει των άρθρων 105 και 106 του Εισηγητικού Νόμου για τη λεγόμενη αστική ευθύνη του δημοσίου και παραθέτουμε το εξής παράδειγμα όπως προκύπτει από την ελληνική νομολογία.

Ένας ασθενής απευθύνεται στο ιατρικό κέντρο του τόπου του λέγοντας πως έχει ενοχλήσεις στην όρασή του και αυξημένη πίεση.

Το ιατρικό κέντρο είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου. Ο γιατρός του ιατρικού κέντρου που τον εξετάζει, του λέει πως δεν έχει τίποτα και του δίνει ένα φάρμακο λέγοντάς του πως με αυτό θα του περάσει. Λίγο καιρό αργότερα ο ασθενής έχει πάθει ολική τύφλωση και αναγκάζεται να πάρει σύνταξη αναπηρίας. Στο δημόσιο νοσοκομείο που πηγαίνει πλέον του λένε πως έχει διαβήτη και θα έπρεπε με τα πρώτα δείγματα να προλάβει την ασθένεια και για να μην του δημιουργήσει χειρότερα αποτελέσματα. Ο γιατρός του ιατρικού κέντρου δε φτάνει ότι δεν έκανε σωστή διάγνωση, δεν του είπε ούτε να πάει σε δημόσιο νοσοκομείο για να τον ελέγξουν και εκεί καλύτερα όπως προβλέπει ο ιατρικός κώδικας για την άσκηση του επαγγέλματος.

---

⁴⁹Απ. Γεωργιάδης, Γενικό Ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002

⁵⁰Κ. Αντωνίου, Δικονομικά ζητήματα Ιατρικής δίκης, σελ. 15

Σε αυτή την περίπτωση ευθύνη έχει και ο γιατρός ως γνώστης της ιατρικής επιστήμης και ως προστηθείς, αλλά και το Δημόσιο μέσω του ιατρικού κέντρου και μάλιστα έχει αστική ευθύνη για αποζημίωση από αδικοπρακτική ευθύνη και για ηθική βλάβη του ασθενή.⁵¹

---

⁵¹Θ. Δωρής, Θεμελιώδη ζητήματα της αστικής ευθύνης των γιατρών στο ελληνικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 1999, σελ. 37

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ

Ένα από τα βασικά ερωτήματα είναι το πώς θα μπορούσε κανείς να ορίσει την επαγγελματική ευθύνη, καθώς και μέχρι πού φτάνει ένα τέτοιο είδος ευθύνης.

Σε άλλα ευρωπαϊκά δίκαια θεωρείται ως επαγγελματική ευθύνη κάθε δραστηριότητα επαγγελματική, ακόμη και ελεύθεριο επάγγελμα.

Υπάρχουν περιπτώσεις που το πρόσωπο που παρέχει κάποια υπηρεσία, πρέπει απλά να τηρήσει μια συμπεριφορά συγκεκριμένη σύμφωνα με τους κανόνες της εργασίας του, ενώ σε άλλες περιπτώσεις θα πρέπει να δείξει κάποιο αποτέλεσμα της εργασίας του. Σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 2251/1994 πρέπει να υπάρχει υπαιτιότητα για να υπάρξουν και αξιώσεις αποζημίωσης στα πλαίσια της επαγγελματικής ευθύνης, ο χρόνος που έγινε η εργασία, η ελευθερία δράσης που δίνεται σε αυτόν που ζημιώθηκε προκειμένου να ελεγχθούν και οι πιθανότητες συνυπαιτιότητας ζημιώσαντος και ζημιωθέντα.⁵²

Αυτή η διάταξη έχει παραπομπές στο άρθρο 6 του ίδιου νόμου για ευθύνη του παραγωγού ελαττωματικών προϊόντων και περιλαμβάνει και επαγγέλματα όπως αυτό του δικηγόρου, του συμβολαιογράφου κλπ. για το οποίο ζήτημα η ολομέλεια του Αρείου Πάγου έδωσε αρνητική απάντηση με την υπ' αριθμ.18/1999 απόφαση της με ισχυρή μειοψηφία.

Σε αυτό το άρθρο περιλαμβάνονται όμως οι τραπεζικοί υπάλληλοι, οι τουριστικοί πράκτορες, οι υπηρεσίες του Ο.Τ.Ε. και οι ιατροί.

Σύμφωνα με την ερμηνεία που επικρατεί υπηρεσία υπάρχει και όταν αυτός που την κάνει δεν υπακούει άμεσα σε οδηγίες και υποδείξεις. Δεν είναι σημαντικό το στοιχείο εάν ο γιατρός έχει ο ίδιος τον επιχειρηματικό κίνδυνο.⁵³

---

⁵²Κ. Φουντεδάκη, Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες στο Ελληνικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2008

⁵³ ΑΠ 12/1999

Εδώ όμως ανακύπτει το ερώτημα, που έχει να κάνει με το όταν ένας γιατρός εργάζεται σε ένα ιδιωτικό θεραπευτήριο, κατά πόσο φτάνει η επιστημονική ανεξαρτησία του για να τον αποδεσμεύσει από οποιαδήποτε εξάρτηση. Εφόσον ο γιατρός υπακούει σε οδηγίες και εντολές του εργοδότη του για τον τόπο, χρόνο και για τις συνθήκες μέσα στις οποίες θα εκτελεί τα καθήκοντά του διότι έτσι επιβάλλει η οργανωτική δομή ενός τέτοιου οργανισμού είναι λίγο άδικο να φέρει επαγγελματική ευθύνη του νόμου 2251/1994 ο ιατρός.

Εξάλλου υπάρχουν πολλές περιπτώσεις ειδικευόμενων ιατρών, οι οποίοι υπακούουν σε εντολές και οδηγίες πιο έμπειρων ιατρών και πράττουν σύμφωνα με αυτές, οπότε δεν είναι πολύ δίκαιο να φέρουν απόλυτη ευθύνη για τυχόν λάθη.

Για να υπάρχει και εδώ ευθύνη αυτού που παρέχει τις υπηρεσίες πρέπει να υπάρχει υπαιτιότητά του και να συνδέεται η ζημιά με την υπηρεσία του.

Η υπαιτιότητα θα πρέπει να συνδέεται με την παρανομία του άρθρου 914 Α.Κ. Ο ιατρός θα πρέπει να δείχνει την ανάλογη επαγγελματική επιμέλεια, αλλιώς αν δεν υπάρχει η προσδοκώμενη ασφάλεια και επιμέλεια ο ιατρός θα ευθύνεται και για την κατά το 914 παρανομία. Βλέπουμε ότι η αδικοπρακτική ευθύνη του 914 Α.Κ. ταυτίζεται με αυτή του άρθρου 8 του Ν.2251/1994. Αυτό προβλέπει και την αποκατάσταση της ηθικής βλάβης σύμφωνα με το 932 Α.Κ.⁵⁴

Ο ζημιωθείς με την σειρά του πρέπει να αποδείξει την πρόκληση βλάβης από τον παρέχοντα τις υπηρεσίες και ο παρέχων τις υπηρεσίες πρέπει να αποδείξει ότι δεν οφείλεται σε αυτόν η βλάβη προκειμένου να μην είναι αυτός ο υπεύθυνος για αποζημίωση του παθόντος.⁵⁵

Τα δικαιώματα που μπορεί να προσβληθούν από κάποιο ιατρικό λάθος είτε του γιατρού είτε κάποιου προστηθέντος αυτού είναι αυτό της ζωής, της υγείας και της σωματικής ακεραιότητας που συνδέονται στενά με το δικαίωμα στην προσωπικότητα (αρ.57 Α.Κ.).

---

⁵⁴Κ. Αντωνίου, Δικονομικά ζητήματα ιατρικής δίκης, σελ. 5

⁵⁵Κ. Αντωνίου, ό.π., σελ. 8

Επιπλέον ο ιατρός και οι προστηθέντες είτε ιατροί είτε νοσηλευτικό προσωπικό θα πρέπει να τηρούν απόλυτη εχεμύθεια σχετικά με το οποιοδήποτε πρόβλημα των ασθενών, αλλιώς έχουν αδικοπρακτική ευθύνη και θα πρέπει να αποζημιώσουν τον ασθενή για ηθική βλάβη.

Ο γιατρός πέρα από την ιατρική ευθύνη έχει και την αστική ευθύνη, η οποία χωρίζεται σε αδικοπρακτική για λάθη που πράττει ο ιατρός μη ακολουθώντας τις αρχές της ιατρικής επιστήμης, σε ενδοσυμβατική ευθύνη που προκύπτει από την σύμβαση γιατρού ασθενή.⁵⁶

Εάν ο ασθενής νοσηλεύεται σε ιδιωτική κλινική και δέχεται εκεί τις υπηρεσίες του ιατρού, τότε είτε ο γιατρός έχει ενδοσυμβατική ευθύνη είτε η ιδιωτική κλινική ως προστήσασα φέρει ευθύνη για λάθη ιατρών που τους έχει είτε ως προστηθέντες είτε ως βοηθούς εκπλήρωσης για να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους υπακούοντας μόνο σε γενικές οδηγίες του κλινικάρχη.

Ενδοσυμβατική ευθύνη φέρει ο γιατρός γιατί, μεταξύ αυτού και του ασθενούς, δημιουργείται είτε εγγράφως είτε προφορικά μια σύμβαση ιατρικής αγωγής.

Αδικοπρακτική ευθύνη έχει όταν κάνει κάποιο ιατρικό σφάλμα και προσβάλλεται με τον τρόπο αυτό η ζωή ή η υγεία του ασθενούς⁵⁷.

Από τις διατυπώσεις των άρθρων 299, 330, 914 και 932 του Α.Κ. βλέπουμε ότι για σωματική βλάβη ή θάνατο προσώπου από λάθος αυτού που θεωρείται προστηθείς, ευθύνεται και ο προστήσας σε αποζημίωση για ηθική βλάβη και ψυχική οδύνη του θύματος και των συγγενών του αντίστοιχα.

Η σχέση πρόσκτησης μπορεί να είναι συνεχόμενη ή ευκαιριακή και ο προστήσας (κλινικάρχης) αναθέτει ουσιαστικά στον προστηθέντα ιατρό να χρησιμοποιήσει τις εξειδικευμένες γνώσεις του για κάποιον ασθενή από τον οποίο ο πρώτος θα έχει οικονομικό όφελος. Δεν είναι απαραίτητο ο κλινικάρχης να δίνει οδηγίες σχετικές με ιατρικά θέματα για να θεωρηθεί ο γιατρός ως προστηθείς.

---

⁵⁶Κ. Αντωνίου, ό.π., σελ. 8

⁵⁷ Εφετείο Αθηνών, Απόφαση 5915/2010

Εξάλλου και σύμφωνα με τον κώδικα άσκησης του ιατρικού επαγγέλματος, ο γιατρός πρέπει να κάνει τα καθήκοντά του με βάση αυτά που έχει σπουδάσει και να μη δέχεται οδηγίες από άλλους που δεν γνωρίζουν την ιατρική επιστήμη.⁵⁸

Αρκούν οι γενικές οδηγίες από τον κλινικάρχη (π.χ. ωράριο εργασίας) για να υπάρχει σχέση πρόστησης. Ο προστήσας έχει γνήσια αντικειμενική ευθύνη και αφού ωφελείται οικονομικά μέσω της ιατρικής δραστηριότητας θα πρέπει να φέρει ευθύνη για τυχόν αποκατάσταση της ζημίας ασθενών εξαιτίας ιατρικών λαθών.⁵⁹

Στο άρθρο 24 του ΑΝ 1565/1939 του κώδικα άσκησης ιατρικού επαγγέλματος και με βάση το άρθρο 47 Εισ.Ν.Α.Κ. και σε συνδυασμό με τα άρθρα 330, 652 και 914 Α.Κ., ο γιατρός ευθύνεται σε αποζημίωση για ζημιά που έπαθε πελάτης του ασθενής από κάθε αμέλειά του ενώ αυτός έκανε τα ιατρικά του καθήκοντα.

Σύμφωνα με το άρθρο 922 Α.Κ. για να υπάρχει από πρόστηση του επιχειρηματία κλινικής, στην οποία ο γιατρός νοσήλευσε παθόντα πελάτη του, αρκεί ο δεύτερος να έδωσε στον πρώτο γενικές μόνο οδηγίες για τον τόπο, χρόνο και όρους εργασίας του γιατρού μέσα στην κλινική. Δεν χρειάζονται ειδικές οδηγίες στο γιατρό από τον κλινικάρχη, αφού ο πρώτος πρέπει να ενεργεί σύμφωνα με τις αρχές της ιατρικής επιστήμης.

Συνεπώς από τη σχέση αυτή πρόστησης, δημιουργείται ευθύνη του προστήσαντος κλινικάρχη από την αμελή συμπεριφορά του ιατρού και μέσα στην κλινική και έξω από αυτή (π.χ. το αναγκαίο στάδιο της αποθεραπείας όπως είναι το στάδιο μετά από μια εγχείριση).

Ο προστηθείς που ζημίωσε παράνομα και υπαίτια τρίτο, ευθύνεται εις ολόκληρον με τον προστήσαντα προς αποζημίωση και είναι απλοί ομόδικοι (αρ.74 ΚΠολ.Δ). Ο προστηθείς έχει υποκειμενική ευθύνη και ο δεύτερος αντικειμενική. Αν κριθεί ένοχος ο πρώτος, κρίνεται αυτομάτως ένοχος και ο δεύτερος. Αν κριθεί αθώος ο πρώτος, κρίνεται αθώος και ο δεύτερος. Αν ο τρίτος ασκήσει έφεση κατά του ιατρού, η έφεση θα απευθύνεται στο σύνολό της και κατά του προστήσαντος.⁶⁰

---

⁵⁸ Νομικό Βήμα, 2012, τεύχος 4

⁵⁹ Εισαγωγικός. Νόμος Αστικού Κώδικα

⁶⁰ Νομικό Βήμα, 2012, τεύχος 4

Σύμφωνα και με την απόφαση 1226/2007 του Αρείου Πάγου φέρει ευθύνη ο προστήσας για αποκατάσταση της ψυχικής οδύνης των μελών της οικογένειας του θανόντος από σχέση πρόσθησης με τον προστηθέντα και παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του δεύτερου.....Πρόσθηση μπορεί να υπάρξει και σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών.....

Στην συγκεκριμένη περίπτωση τα γεγονότα έχουν ως εξής:

Μια γυναίκα πήγε σε μια ιδιωτική κλινική για να υποβληθεί σε αφαίρεση κύστεως της ωοθήκης. Κατά το στάδιο της αναισθησίας, η ασθενής κατέληξε από αμελή συμπεριφορά των αναισθησιολόγων και ιατρών που την επιμελούνταν.....

Σε αυτή την απόφαση ο Άρειος Πάγος έκρινε ότι φέρει ευθύνη και η προστήσασα κλινική, εφόσον διαθέτει ειδικευμένο προσωπικό για αυτές τις υπηρεσίες.

Σύμφωνα με τις αρχές της καλής πίστης πρέπει ο προστήσας να επιλέγει με μεγάλη προσοχή αυτούς που πρόκειται να συνεργασθεί.⁶¹

Σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, η σχέση γιατρού –ασθενούς είναι διαφορετική. Για παράδειγμα στην Αμερική η σχέση ιατρού ασθενή άλλες φορές θεωρείται σύμβαση, εφόσον έχει συμφωνηθεί να γίνουν συγκεκριμένες ενέργειες από τον γιατρό για τον ασθενή, ενώ άλλες φορές είναι σύμβαση εκ των πραγμάτων, η οποία φαίνεται να είναι τέτοια από τις περιστάσεις και λέγεται implied contract.

Στη Γαλλία και στη Γερμανία η σχέση ιατρού ασθενή λέγεται σύμβαση εργασίας και όπως και στην Αμερική ο γιατρός ευθύνεται μόνο για τα μέσα που χρησιμοποιεί για τη θεραπεία και όχι για το αποτέλεσμα της θεραπείας, ακόμη κι αν πρόκειται και για χειρουργείο.⁶²

---

⁶¹ Άρειος Πάγος, Απόφαση 1226/2007

⁶² Κ. Αντωνίου, Δικονομικά ζητήματα ιατρικής δίκης, σελ. 8

Συνεπώς ο γιατρός κατά το αμερικάνικο δίκαιο φέρει ευθύνη για τη μέθοδο που θα ακολουθήσει για τη θεραπεία και όχι για το αποτέλεσμα αυτής. Αντιθέτως στο γαλλικό και γερμανικό δίκαιο εξετάζεται η υπαιτιότητα του γιατρού (δόλος ή βαριά αμέλεια) και στο αγγλικό δίκαιο εξετάζεται πρώτα αν ο γιατρός έπραξε κάποια βίαιη ενέργεια πάνω στον ασθενή και μετά η υπαιτιότητα του γιατρού για το ιατρικό λάθος.⁶³

Στην Ελλάδα το δίκαιο είναι πιο αυστηρό σχετικά με την ευθύνη του γιατρού για τυχόν σφάλμα του σε κάποιον ασθενή. Ειδικά αν ο γιατρός συνδέεται με σχέση εργασίας με το νοσοκομείο ή την ιδιωτική κλινική έχοντας τη θέση του προστηθέντος απέναντι στο νοσηλευτικό ίδρυμα, τότε ευθύνονται όπως είπαμε πιο πάνω εις ολόκληρον και ο ένας μπορεί να στραφεί με αναγωγή απέναντι στον άλλον.

Ο ιατρός ως φυσικό πρόσωπο έχει δικαίωμα να καταφύγει στα δικαστήρια για να βρει το δίκιο του και αυτό το δικαίωμα του το δίνει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και το άρθρο 20 του Συντάγματος.

Στα ελληνικά νοσοκομεία, λόγω του ότι πολλά μηχανήματα δε λειτουργούν σωστά ή λείπουν φάρμακα απαραίτητα για κάποια θεραπεία ή δεν υπάρχουν τα κατάλληλα υλικά(π.χ. γάζες, κρεβάτια, βοηθητικά καρότσια) οποιαδήποτε αποτυχία μιας θεραπείας που οφείλεται σε μια από αυτές τις αιτίες δε θα πρέπει να θεωρηθεί υπαίτιος ο γιατρός, γιατί δεν προξένησε από αμέλειά του ή με δόλο τη ζημιά στον ασθενή, αλλά εφόσον ο ασθενής γνώριζε αυτές τις ελλείψεις και προχώρησε στη θεραπεία φέρει ευθύνη και αυτός και ο γιατρός στο δικαστήριο θα πρέπει να αποδείξει την ευθύνη του ασθενή στο να δεχτεί να προχωρήσει η θεραπεία αν και γνώριζε αυτές τις ελλείψεις.⁶⁴

Το Ακυρωτικό Δικαστήριο της Γερμανίας έχει δημιουργήσει νομολογία σύμφωνα με την οποία ο γιατρός πρέπει να αποδείχνει ότι δεν ευθύνεται για κάποιο σφάλμα απέναντι στον ασθενή.⁶⁵

---

⁶³ Ανδρουλιδάκη –Δημητριάδη Ι., ... όπου αναφέρεται ότι η ιατρική αντιμετωπίζει τον άνθρωπο ως αδύναμο και άρρωστο..., σελ. 14

⁶⁴Κ. Αντωνίου, Δικονομικά ζητήματα ιατρικής δίκης, σελ.8

⁶⁵ Νομικό Βήμα, 2012, τεύχος 4

Στην Ελλάδα ο γιατρός είναι κυρίως εργαζόμενος – μισθωτός βάσει κάποιας σύμβασης δημοσίου δικαίου εάν πρόκειται για δημόσιο νοσοκομείο και ιδιωτικού δικαίου εάν είναι ιδιωτικό νοσοκομείο.

Επομένως δεν έχει μεγάλη ελευθερία στην επιλογή των ασθενών του και για το λόγο αυτό θα πρέπει να δείχνει μεγάλη επιμέλεια στο χειρισμό των περιστατικών του και να ενημερώνεται συνεχώς για την πορεία της κατάστασής τους.

Σε περίπτωση που θέλει ή χρειάζεται να αποχωρήσει από τη θεραπεία κάποιου ασθενή, οφείλει να ενημερώσει τον ίδιο και τους συγγενείς του όπως και τον καινούριο γιατρό που αναλαμβάνει τη θεραπεία.

Υπάρχουν φυσικά περιπτώσεις όπου ο γιατρός δεν ευθύνεται εάν έχει δεχθεί εντολή από τον προστήσαντα είτε νοσοκομείο είτε κλινικάρχη να μη δεχτεί άλλους ασθενείς, γιατί ο γιατρός είναι προστηθείς – μισθωτός και οφείλει να υπακούει στις εντολές του προστήσαντος.

Επιπλέον δεν έχουν ευθύνη οι γιατροί που αρνούνται να αναλάβουν τη θεραπεία κάποιου ασθενή ο οποίος πάσχει από τη νόσο του AIDS, εφόσον κρίνεται ότι θέτει σε κίνδυνο τη δική του ζωή και υγεία και άρα δε φέρει αδικοπρακτική ευθύνη.

Ευθύνη έχει επίσης ο γιατρός αν δεν τηρήσει αρχείο κάθε ασθενούς στο οποίο θα έχει πρόσβαση συνεχώς ο ασθενής και οι άλλοι γιατροί και στο οποίο θα γράφει αναλυτικά τη θεραπεία που ακολουθεί και τα φάρμακα που δίνει στον κάθε ασθενή.

Πρέπει να υπάρχει αρχείο σε κάθε νοσηλευτικό ίδρυμα για όλους τους ασθενείς. Τέλος ευθύνη έχει είτε ο γιατρός είτε το νοσηλευτικό προσωπικό εάν κάνουν διακρίσεις με βάση την εθνικότητα ή κοινωνικά κριτήρια σε βάρος των ασθενών.

2.1 Η ευθύνη του προστηθέντος σχετικά με το ιατρικό απόρρητο

Όταν μιλάμε για ιατρικό απόρρητο εννοούμε τη μυστικότητα που πρέπει να έχει ο γιατρός ή ο νοσηλευτής σχετικά με την πάθηση κάποιου ασθενούς.

Οι γιατροί και η ομάδα εργασίας γύρω από αυτούς θα πρέπει να είναι ανεξάρτητοι όχι μόνο επιστημονικά, αλλά και ηθικά. Δηλαδή ο γιατρός γνωρίζει ποια μέθοδο θεραπείας θα ακολουθήσει σε κάποιον ασθενή και φυσικά σε καμία περίπτωση δε θα πρέπει να γνωστοποιεί σε τρίτους την πάθηση του κάθε ασθενούς ή ό, τι του έχει εμπιστευθεί ο κάθε ασθενής χωρίς την συγκατάθεσή του. Εάν παραβιάσει αυτή την αρχή της Ιατρικής τότε φέρει ευθύνη τόσο αυτός όσο και ο προστήσας αυτού κλινικάρχης ή δημόσιο νοσοκομείο για παραβίαση του ιατρικού απορρήτου και των προσωπικών δεδομένων του ασθενή.⁶⁶

Επίσης θα πρέπει να ενημερώνεται συνεχώς ο ασθενής για την πορεία της υγείας του και οποιαδήποτε εξέλιξη πάνω σε αυτή.

Το ιατρικό απόρρητο συνδέεται με την προσωπικότητα του ατόμου, η οποία προστατεύεται και από το Σύνταγμα. Έχει να κάνει με το σεβασμό του γιατρού απέναντι στον ασθενή. Το ιατρικό απόρρητο προστατεύεται και από το άρθρο 13 του Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις που εξαιρούνται από αυτό τον κανόνα. Εάν για παράδειγμα πρόκειται για μεγάλη ανάγκη, π.χ. κινδυνεύει η ζωή του ασθενή και καλεί ο γιατρός το ΕΚΑΒ να τον μεταφέρει στο νοσοκομείο, οπότε ο γιατρός εξηγεί στους μεταφορείς νοσηλευτές το πρόβλημα του ασθενή για να τον προσέξουν. Στην περίπτωση αυτή ο γιατρός δεν παραβιάζει το ιατρικό απόρρητο και ούτε προσβάλλει την προσωπικότητα του ασθενή, αλλά το κάνει για να τον προστατεύσει και άρα δε φέρει ευθύνη για αδικοπραξία και προσβολή της προσωπικότητάς του.

Το ίδιο συμβαίνει και όταν ο ασθενής είναι ανήλικος. Ο γιατρός και το προσωπικό του νοσοκομείου υποχρεούνται να ενημερώσουν τους γονείς του

---

⁶⁶ Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας

ανηλίκου για το οποιοδήποτε ιατρικό πρόβλημα έχει αυτός χωρίς να παραβιάζεται το ιατρικό απόρρητο.

Επιπλέον όταν κάποιος είναι φορέας του ιού του AIDS, ο γιατρός είναι υποχρεωμένος να ενημερώσει και τους υπόλοιπους είτε νοσηλευτικό προσωπικό είτε γιατρούς που θα έρθουν σε επαφή μαζί του για να μην διακινδυνεύσει και η υγεία αυτών. Ούτε στη περίπτωση αυτή παραβιάζεται το ιατρικό απόρρητο αφού γίνεται για λόγους δημοσίου συμφέροντος.⁶⁷

Ως απόρρητο θεωρείται:

- Καθετί που εμπιστεύθηκε ο ασθενής στο γιατρό ή στους νοσηλευτές
- Καθετί που ο γιατρός ή ο νοσηλευτής υπέθεσε ή κατάλαβε από την εξέταση του ασθενή.
- Καθετί που ο ασθενής θέλει να είναι απόρρητο. Ακόμη και η είσοδος στο νοσοκομείο ή στην κλινική.

Είναι πολύ βασική η εμπιστοσύνη του ασθενή απέναντι στο γιατρό, προκειμένου να συνεργαστούν σωστά για να έχουν καλά αποτελέσματα και την αποθεραπεία του ασθενή.

Πολλές φορές ο γιατρός συμβουλεύει τον ασθενή και οι συμβουλές αυτές θα πρέπει να είναι ιδιωτικές.

2.2 Η ευθύνη του προστηθέντος και του προστήσαντος στην ευθανασία

Σύμφωνα και με το άρθρο 5 παρ.3 του Συντάγματος, προβλέπεται η προστασία της φυσικής ελευθερίας κίνησης του προσώπου. Ο καθένας δηλαδή

---

⁶⁷ Φουντεδάκη, Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες στο Ελληνικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2008 σελ. 164

μπορεί να διαθέτει το σώμα του όπως αυτός επιθυμεί. Βάσει των εννοιών της ζωής και της υγείας, για το δίκαιο, ο θάνατος επέρχεται με την προσβολή του πρώτου εννόμου αγαθού ή του δεύτερου.

Τι γίνεται όμως όταν κάποιος θέλει ο ίδιος να προσβάλλει μόνος του τη ζωή ή την υγεία του και κυρίως τη ζωή του λόγω ανυπόφορου πόνου.

Αρχικά το Σύνταγμα βάσει του άρθρου 7 παρ.2 επιτρέπει τις όποιου είδους κατώσεις, εφόσον συμφωνεί και αυτός του οποίου η υγεία προσβάλλεται. Σε μια τέτοια περίπτωση ο προστηθείς γιατρός ή η κλινική στην οποία νοσηλεύεται ο ασθενής δε φέρουν ευθύνη.

Στην περίπτωση όμως της ευθανασίας κατά την οποία κάποιος τρίτος και συνήθως γιατρός ή νοσηλευτής βοηθάει τον ασθενή, ο οποίος επιθυμεί να δώσει τέλος στη ζωή του, τότε το Σύνταγμα και ο ποινικός κώδικας είναι αυστηροί.

Και στο άρθρο 5 του Συντάγματος, αλλά και στο άρθρο 307 του Ποινικού Κώδικα δεν πρέπει να παραβιάζει κανείς την προστασία της ανθρώπινης ζωής. Η ζωή και η υγεία είναι πολύ σημαντικά αγαθά για το δίκαιο.⁶⁸

Η αλήθεια είναι ότι ακόμη και σήμερα όμως που η επιστήμες της υγείας έχουν προχωρήσει πάρα πολύ, η εμφάνιση νέων ασθενειών, αλλά και κάποιες ανίατες ασθένειες δεν μας επιτρέπουν να μιλάμε για την υπεροχή του ιατρού έναντι του ασθενή και φυσικά πάντα έχει το λόγο και ο ασθενής σχετικά με την αγωγή που θα πρέπει να ακολουθήσει. Ουσιαστικά δεν διατάζει ο γιατρός και ο νοσηλευτής, αλλά συνεργάζονται με τον ασθενή για τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα της θεραπείας του δεύτερου.

Φυσικά και ο γιατρός θα πρέπει πάντα να παίρνει τα μέτρα εκείνα που θα βοηθούν στη μείωση του πόνου του ασθενή.

Όταν ακόμη και με τη συμφωνία του ασθενή, ο οποίος θέλει να απαλλαγεί από τους πόνους, ο γιατρός προχωράει στην αφαίρεση της ζωής του στο σημερινό νομικό σύστημα, υπάρχει το άρθρο 300 Ποινικού κώδικα το οποίο επιβάλλει έστω και μικρότερη ποινή.

---

⁶⁸ Σύνταγμα άρθρο 5 και Ποινικός Κώδικας

Γενικώς η ευθανασία δεν έχει ρυθμιστεί νομικά, ώστε να ξέρουμε αν αποδίδεται ευθύνη αδικοπραακτική στον προστηθέντα γιατρό ή νοσηλευτή και στον προστήσαντα κλινικάρχη.

Σίγουρα υπάρχει η ευθύνη που προβλέπει το άρθρο 300 του Ποινικού Κώδικα και αυτό στηρίζεται στο ότι η Πολιτεία από την πλευρά της πρέπει να κάνει το παν για την απόλυτη προστασία της ζωής του ατόμου.

Γιατί το άτομο δεν έχει δικαίωμα να παραιτηθεί από το δικαίωμα που έχει στη ζωή καθώς και η κοινωνία έχει συμφέρον να διατηρείται η ζωή κάθε ανθρώπου ακόμα και αν αυτός δε θέλει. Το άτομο μπορεί να ορίσει όπως θέλει τον εαυτό του, όχι όμως βιολογικά και σωματικά και γι αυτό η ευθανασία είναι παράνομη όπως παράνομη πράξη διαπράττουν και όσοι βοηθούν τον ασθενή να πράξει αυτό.

Εδώ την απόφαση για την ευθανασία καλείται να την πάρει ο ασθενής ή ο συγγενής αυτού και να το πράξει ο γιατρός είτε αποσυνδέοντας τα μηχανήματα είτε δίνοντας στον ασθενή να πει κώνιο προκειμένου να έλθει το τέλος. Συνήθως τα άτομα αυτά βρίσκονται είτε σε αναπηρικά καροτσάκια είτε υποφέρουν από πόνους ανίατης νόσου. Έτσι η επιλογή της ευθανασίας είναι η μόνη τους λύση για να μην υποφέρουν και να μην εξαρτώνται συνεχώς από μηχανήματα και ιατρική υποστήριξη.

Η ευθανασία χωρίζεται σε ενεργητική και παθητική. Η ενεργητική γίνεται με πράξη του γιατρού όπως αναφέραμε πιο πάνω και έτσι κόβεται το νήμα της ζωής του ασθενή.

Η παθητική γίνεται με την παραμέληση του γιατρού προς τον ασθενή και χωρίς να λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία της υγείας του.

Στην παθητική ευθανασία ο γιατρός συμμορφώνεται με τη θέληση του ασθενή να μην συνεχίζει να δείχνει την επιμέλεια που πρέπει για την υγεία του. Βάσει του δικαιώματος αυτοδιάθεσης του ατόμου όπως προβλέπεται στο άρθρο 5 του Συντάγματος ο γιατρός σύμφωνα με μια άποψη, σε αυτή την περίπτωση δε φέρει κάποια ευθύνη αφού ο ίδιος ο ασθενής αρνείται να δεχτεί την ιατρική φροντίδα και αναγκάζει το γιατρό να τον παραμελήσει.

Το πρόβλημα υπάρχει με την ενεργητική ευθανασία. Κάποιοι το θεωρούν ως υποβοηθούμενη αυτοκτονία και έτσι ο γιατρός ή ο νοσηλευτής που βοηθά το θύμα φέρει και ποινική ευθύνη.

Βέβαια και στις δύο περιπτώσεις με τον έναν ή τον άλλο τρόπο υπάρχει βοήθεια για να οδηγηθεί ο ασθενής στο τέλος της ζωής του είτε με παραμέληση είτε με κάποια ενέργεια.

Κατά μία άποψη άλλη βέβαια εάν ο ασθενής έχει πλήρη συνείδηση και απαιτεί συνεχώς και χωρίς να το μετανιώσει μέχρι τέλους την ευθανασία του, τότε το ιατρικό προσωπικό που θα έχει παράσχει βοήθεια δε θα ευθύνεται σύμφωνα με το άρθρο 5 του Συντάγματος, αφού ο καθένας μπορεί να ορίζει όπως θέλει τον εαυτό του.

Τι γίνεται όμως εάν ο ασθενής δεν έχει επαφή με το περιβάλλον ή βρίσκεται σε κώμα και δεν μπορεί να εκφράσει την επιθυμία του για ευθανασία, αλλά η κατάστασή του είναι τόσο σοβαρή με αποτέλεσμα να έχει χαθεί κάθε ίχνος αξιοπρέπειας αυτού του ατόμου και ουσιαστικά να είναι ένα πράγμα.

Εδώ το λόγο τον έχουν οι συγγενείς, αλλά το πιο πιθανό είναι κανένας γιατρός να μην προχωρήσει σε ευθανασία χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του ασθενή ακούγοντας μόνο τους συγγενείς. Αν συμβεί κάτι τέτοιο, τότε θα στηριχτούμε πιο πολύ στις αποφάσεις των αμερικάνικων δικαστηρίων. Οι αποφάσεις που έχουν βγει στην Αμερική δικαιολογούν μια τέτοια πράξη του γιατρού σχετικά με τη βοήθεια που παρέχει στο θύμα με το σκεπτικό ότι ο ασθενής υποφέρει και έχει χαθεί κάθε ίχνος αξιοπρέπειας, αφού η ασθένεια τον έχει μετατρέψει σε άβουλο ον και πρέπει να δοθεί ένα τέλος με σκοπό τη διάσωση της αξιοπρέπειας της ανθρώπινης οντότητας.

⁺
Πρόσφατος νόμος στην Ολλανδία επιτρέπει τον τερματισμό της ζωής του ατόμου εφόσον αυτή είναι ανυπόφορη από τους πόνους και ο ασθενής βασανίζεται και δεν υπάρχει καμία πιθανότητα αποθεραπείας του. Ο γιατρός σε αυτή την περίπτωση αλλά και η κλινική που τον φιλοξενεί δεν φέρουν καμία ευθύνη.

Κανονικά θα έπρεπε να υπάρχει ένα συμβούλιο βιοηθικής που να αποφασίζει ξεκάθαρα ποιες είναι οι περιπτώσεις εκείνες ευθανασίας που επιτρέπονται και δεν φέρουν ευθύνη το ιατρικό προσωπικό.

Η ευθανασία κρίνεται ως βούληση του ατόμου να βάλει τέλος στη ζωή του και δεν μπορεί κανένας νόμος κατά την άποψή μου να τον εξαναγκάσει να συνεχίζει να ζει υποφέροντας από τους πόνους και χωρίς αξιοπρέπεια⁶⁹

2.3 Ευθύνη και αποζημίωση

Όταν μιλάμε για αδικοπρακτική ευθύνη, μιλάμε ουσιαστικά για ευθύνη προς αποζημίωση. Η αποζημίωση αυτή θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να καλύπτει ολόκληρη τη ζημία. Μαζί με αυτή μπορεί να δίνεται και αποζημίωση για ηθική βλάβη ή ψυχική οδύνη. Το πόση θα είναι η αποζημίωση ανάλογα με την περίπτωση και το μέγεθος της ζημιάς ρυθμίζεται από τα άρθρα 297-300 του Α.Κ.

Η αποζημίωση θα πρέπει να δίνεται σε χρήμα και για άμεσες και για έμμεσες ζημιές. Υπάρχει και το ενδεχόμενο να δίνονται και τόκοι μαζί με την αποζημίωση εάν έχει καθυστερήσει να δοθεί αυτή.

Υποχρεωμένος για αποζημίωση είναι αυτός που έπραξε αδικοπρακτικά και δικαιούχος αυτής είναι αυτός που έπαθε βλάβη από τον πρώτο.

Βέβαια πέρα από αυτόν που παθαίνει άμεσα τη βλάβη, κάποιες φορές αποζημιώνονται και οι συγγενείς του εάν η βλάβη προκάλεσε το θάνατό του. Οι συγγενείς αποζημιώνονται για τη λεγόμενη ψυχική οδύνη.⁷⁰

Εάν έχει επέλθει βλάβη σε ένα μέρος του πράγματος τότε οφείλεται αποζημίωση για την επισκευή του, εφόσον αυτό επισκευάζεται και φυσικά αποζημίωση για τη μείωση που επέρχεται στην εμπορική του αξία αφού αν πουληθεί λόγω της βλάβης που έχει πάθει δε θα μπορεί ο ιδιοκτήτης του να πάρει τα χρήματα που θα έπαιρνε πριν τη βλάβη, αλλά λιγότερα. Επίσης μπορεί να χρειαστεί και αποζημίωση για το λόγω του χρόνου που χρειάζεται για να επισκευαστεί το πράγμα

---

⁶⁹ Μάνεσης, Ατομικές ελευθερίες, Σάκουλας, Αθήνα, 1982, επίσης Δαγτόγλου, Ατομικά δικαιώματα εκδόσεις Σάκουλα, Αθήνα, 1991

⁷⁰ Γαζής, Περί την έννοια του βοηθού εκπλήρωσης και του προστηθέντος,

να αναγκάζεται ο ιδιοκτήτης του να χρησιμοποιεί κάποιο άλλο και να επιβαρύνεται οικονομικά.

Π.χ. Σε ένα τρακάρισμα ο Α προκαλεί βλάβη στο αυτοκίνητο του Β. Ο Β αναγκάζεται να πάρει λεωφορείο να πάει στη δουλειά του για όσο χρόνο το αυτοκίνητό του θα είναι για επισκευή στο συνεργείο. Τα χρήματα που θα δίνει για τα εισιτήρια ή για ταξί θα πρέπει να του τα δώσει ο Α.

Όταν όμως η αδικπραξία κάποιου έχει σαν αποτέλεσμα το θάνατο κάποιου προσώπου, τότε δίνεται αποζημίωση ακόμη και για τα έξοδα νοσηλείας και για τα έξοδα κηδείας.

Σε περίπτωση που σε μια ζημιά υπάρξει και προσβολή της προσωπικότητας του ιδιοκτήτη, τότε δίνεται αποζημίωση και για ηθική βλάβη.

Υπάρχει επίσης και η ευθύνη των παραγωγών για ελαττωματικά προϊόντα απέναντι στους καταναλωτές αυτών.

2.4 Ομοιότητες και διαφορές των άρθρων 922 και 334 του Α.Κ.

Και στα δύο άρθρα υπάρχει κάποιο πρόσωπο το οποίο αναθέτει σε κάποιο άλλο να κάνει μια υπηρεσία. Στο πρώτο άρθρο είναι ο προστήσας που αναθέτει στον προστηθέντα και στο δεύτερο είναι ο οφειλέτης που αναθέτει στον βοηθό εκπλήρωσης. Και στις δύο περιπτώσεις και ο προστήσας και ο οφειλέτης βαρύνονται με την ευθύνη σε περίπτωση σφάλματος του προστηθέντος ή του βοηθού εκπλήρωσης.

Οι διαφορές τους είναι οι εξής:

→ Στο 334 υπάρχει ήδη μια προηγούμενη οφειλή ανάμεσα στον οφειλέτη και στον δανειστή (που ενδεχομένως ζημιωθεί από σφάλμα του βοηθού

εκπλήρωσης). Στο 922 δεν προϋπάρχει απαραίτητα τέτοια σχέση ανάμεσα στον προστήσαντα και στον ζημιωθέντα τρίτο.

Βέβαια ο οφειλέτης θα ευθύνεται απέναντι στο δανειστή και βάσει του άρθρου 334 και βάσει του 922.

Ο βοηθός εκπλήρωσης είναι υπεύθυνος να εκτελέσει την οφειλόμενη εργασία, ενώ ο προστηθείς πρέπει να εκτελέσει εργασία ανεξάρτητη από κάποια οφειλή που μπορεί να υπάρχει.

→ Ο δανειστής του 334 μπορεί να ζητήσει αποζημίωση μόνο από τον οφειλέτη, ενώ ο τρίτος που ζημιώθηκε στο 922 μπορεί να ζητήσει αποζημίωση και από τον προστήσαντα και από τον προστηθέντα.

Επίσης ο βοηθός εκπλήρωσης με τον οφειλέτη δε χρειάζεται να έχουν σχέση εξάρτησης, ενώ ο προστήσας με τον προστηθέντα πρέπει να βρίσκονται σε σχέση εξάρτησης.

→ Άλλη μία διαφορά που αφορά στο αξιόποινο είναι το θέμα της παραγραφής της κάθε μιας ευθύνης. Η αξίωση για ενδοσυμβατική ευθύνη παραγράφεται μετά από είκοσι έτη, (σύμφωνα με το άρθρο 249 Α.Κ.) ενώ η αξίωση από αδικοπρακτική ευθύνη παραγράφεται μετά από πέντε έτη (άρθρο 937 Α.Κ.) από τότε που ο ζημιωθείς έμαθε για τη βλάβη του.⁷¹

Αν ο ζημιωθείς κατηγορήσει αυτόν που τον ζημίωσε για ενδοσυμβατική ευθύνη, δε θα μπορεί να απαιτήσει από αυτόν και αποζημίωση για ηθική βλάβη όπως μπορεί να ζητήσει αν τον κατηγορήσει για αδικοπρακτική ευθύνη.⁷²

Και στις δύο περιπτώσεις είναι άκυρη οποιαδήποτε απαλλακτική ρήτρα σύμφωνα με το άρθρο 2 του νόμου 3043/2002, το οποίο το λέει καθαρά ότι απαγορεύεται οποιαδήποτε συμφωνία εκ των προτέρων που θα απαλλάσσει το

---

⁷¹ Γαζής Περί την έννοια του βοηθού εκπλήρωσης και του προστηθέντος

⁷² Αστικός Κώδικας, Ενοχικό δίκαιο

γιατρό από οποιαδήποτε ευθύνη του και σφάλμα που τυχόν κάνει. Αυτό θα ερχόταν εξάλλου και σε αντίθεση με τα άρθρα 281 και 288 Α.Κ. περί καλής πίστης του ασθενούς.

Το ίδιο προβλέπει και ο νόμος 2251/1994 σχετικά με τον κώδικα που πρέπει να τηρούν οι γιατροί.⁷³

---

⁷³ Αστικός Κώδικας Γενικές Αρχές

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΑΞΙΩΣΗ ΛΟΓΩ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ

3.1 Αδικοιολόγητος πλουτισμός

Άμεση συνέπεια της αξίωσης του αδικοιολόγητου πλουτισμού είναι η σχετικότητα της. Ακόμη κι όταν η αξίωση αυτή έχει ως αντικείμενό της την απόδοση συγκεκριμένου πράγματος, δεν είναι αξίωση εμπράγματη, αλλά στρέφεται αρχικά εναντίον του αρχικού λήπτη αυτού⁷⁴.

Η αξίωση του αδικοιολόγητου πλουτισμού παρουσιάζει την ιδιορρυθμία ότι σε αυτήν το πρόσωπο του υποχρέου σε απόδοση του αδικοιολόγητου πλουτισμού είναι μεταβλητό και καθορίζεται με βάση την κατοχή του πλουτισμού. Μεταβιβάζοντας ο λήπτης το αντικείμενο του πλουτισμού σε τρίτον, εξακολουθεί να ευθύνεται, ενώ ο τρίτος εφόσον ενεργεί καλόπιστα δε φέρει καμία ευθύνη.

Ο δικαιούχος μπορεί να απαιτήσει την απόδοση του πράγματος από τον τρίτο μόνο εφόσον αποδεικνύεται ότι ο τρίτος πληροί όλες τις προϋποθέσεις του άρθρου 904 του Α.Κ.

Υπάρχει όμως και η περίπτωση του άρθρου 913 Α.Κ.⁷⁵, η οποία διαχωρίζει την ευθύνη του καλόπιστου τρίτου απέναντι στον δικαιούχο υπογραμμίζοντας την περίπτωση που ο δότης προσπόρισε στον τρίτο το αντικείμενο με χαριστική πράξη χωρίς να καταβάλει αυτός χρήματα στον πρώτο και συνεπώς επωμίζεται με την ευθύνη της επιστροφής του πράγματος.

Τούτο μπορεί να συμβεί όταν η μεταβίβαση γίνει πριν τον κρίσιμο χρόνο που καθορίζουν τα άρθρα 909, 911 και 912, χρονικά σημεία κατά τα οποία πρέπει να εξακολουθεί να υπάρχει ο πλουτισμός για να τεθεί θέμα απόδοσής του πράγματος. Στο σημείο αυτό έρχεται το άρθρο 913 Α.Κ. σύμφωνα με το οποίο στην περίπτωση που ο τρίτος δεν έδωσε αντάλλαγμα, αλλά απέκτησε το πράγμα εκ χαριστικής αιτίας,

⁷⁴ Απ. Γεωργιάδη – Μιχ. Σταθόπουλου, Γενικό ενοχικό δίκαιο, Σάκκουλας, Αθήνα, 2002, σελ. 199

⁷⁵ Αστικός Κώδικας, αρ.913

δε θεωρείται άξιος προστασίας, τη στιγμή μάλιστα που την κτήση του πλουτισμού του δεν την καλύπτει η βούληση του προσώπου στο οποίο ανήκει ουσιαστικά το πράγμα.

3.1.1 Το αντικείμενο της αξίωσης

Αντικείμενο της αξίωσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού είναι η ωφέλεια που αποκόμισε ο λήπτης χωρίς νόμιμη αιτία σε βάρος της περιουσίας του δότη, δηλαδή ως οικονομική αξία. Ακόμη κι αν το αντικείμενο του πλουτισμού είναι συγκεκριμένο πράγμα, οφείλεται κατ' αρχήν η οικονομική του αξία, και βάσει του άρθρου 908 Α.Κ. προβλέπεται η υποχρέωση αυτούσιας απόδοσης του εφόσον εξακολουθεί να βρίσκεται στα χέρια του λήπτη.

Θα πρέπει να διακρίνουμε την αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού από την αξίωση της αποζημίωσης.

Στην πρώτη περίπτωση εξετάζεται η έκταση και το περιεχόμενο της σχετικής αξίωσης από την πλευρά αυτού που έγινε πλουσιότερος. Εδώ ο οφειλέτης δεν ευθύνεται σε αποκατάσταση της ζημίας του δανειστή. Ευθύνεται αποκλειστικά και μόνο σε απόδοση της ωφέλειας που αποκόμισε

Στην περίπτωση της αποζημίωσης η έκταση και το περιεχόμενο της σχετικής αξίωσης ερευνώνται καταρχήν από την σκοπιά του ζημιωθέντος. Για τη θεμελίωση της ευθύνης εξετάζεται αν και σε ποια έκταση προκλήθηκε ζημία σε κάποιο πρόσωπο και η αποζημίωση παρέχεται για την αποκατάσταση αυτής χωρίς να εξετάζεται αν το γεγονός που προκάλεσε τη ζημία είχε σαν αποτέλεσμα τον πλουτισμό του ζημιώσαντος.

Σύμφωνα με την κρατούσα στη νομολογία άποψη η αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού μπορεί να συνυπάρχει με αξίωση από σύμβαση ή και με εμπράγματα αξίωση

Παράδειγμα

Ο Α παραδίδει στον Β τη νομή ενός ακινήτου του σε εκτέλεση άκυρης συμφωνίας πώλησης του. Ο Α μπορεί να ζητήσει την απόδοση της νομής ασκώντας τόσο την διεκδικητική αγωγή όσο και την αγωγή για αδικαιολόγητο πλουτισμό.

3.1.2 Κριτήρια για τη γέννηση της αξίωσης

Τα κριτήρια για την γέννηση της αξίωσης είναι:

- 1) Πλουτισμός ενός προσώπου,
- 2) Ο πλουτισμός αυτός να έχει προέλθει από την περιουσία ή με ζημία άλλου προσώπου και
- 3) Να υπάρχει αιτιώδης συνάφεια ανάμεσα στον πλουτισμό του ενός και στην επιβάρυνση της περιουσίας του άλλου.

Σύμφωνα με το άρθρο 904 Α.Κ. για τη γέννηση της αξίωσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού θα πρέπει ο πλουτισμός του λήπτη να αποκτήθηκε από την περιουσία ή με ζημία του δικαιούχου της αξίωσης.

Πλουτισμός με ζημία άλλου υπάρχει:

Α. Σε περιπτώσεις θετικής ζημίας του δικαιούχου. δηλαδή μείωσης του ενεργητικού της περιουσίας του π.χ. απώλεια της κυριότητας ενός πράγματος λόγω μεταβίβασής του σε έναν άλλον, άφεση χρέους και σε αύξηση του παθητικού της περιουσίας π.χ. αφηρημένη υπόσχεση ή αναγνώριση χρέους.

Β. Σε περιπτώσεις διαφυγόντος κέρδους του δικαιούχου, π.χ. Ο Α παρέχει στον Β –με βάση μια άκυρη σύμβαση την εργασία του που αλλιώς θα παρείχε αλλού με έγκυρη σύμβαση, εισπράττοντας ορισμένη αμοιβή. Ο Γ κατέχει και χρησιμοποιεί αυθαίρετα το διαμέρισμα του Δ που αλλιώς ο Δ θα εκμεταλλευόταν ο ίδιος εκμισθώνοντάς το.

Πλουτισμός από την περιουσία άλλου υπάρχει κι όταν ο λήπτης πλουτίζει χρησιμοποιώντας ως μέσο κάποιο περιουσιακό στοιχείο ή κάποια άλλη δυνατότητα που ανήκουν στη σφαίρα του δότη χωρίς αυτός να παθαίνει έτσι οποιαδήποτε ζημία στην κυριολεξία του όρου. Απλώς αυτό γίνεται σε βάρος της περιουσίας του π.χ. αυθαίρετη χρησιμοποίηση ξένου και μη χρησιμοποιούμενου οικοπέδου για parking ή ξένου αυτοκινήτου σε ώρες που δε θα το χρησιμοποιούσε ο ιδιοκτήτης του. Αυθαίρετη χρησιμοποίηση ξένου ονόματος ή της εικόνας ενός προσώπου ή σήματος για διαφημιστικούς σκοπούς.

3.1.3 Αιτιώδης συνάφεια

Στη νομολογία υποστηρίζεται η άποψη ότι για αιτιώδη συνάφεια ανάμεσα στην περιουσία του δότη και στον πλουτισμό του λήπτη πρέπει να τεθεί η προϋπόθεση ότι ο πλουτισμός του λήπτη πρέπει να προέρχεται αμέσως από την περιουσία του δικαιούχου χωρίς να σταθμεύσει προηγουμένως στην περιουσία τρίτου προσώπου, να υπάρχει δηλαδή αμεσότητα της περιουσιακής μετακίνησης.

Φυσικά το στοιχείο της αμεσότητας συντρέχει παρά τη μεσολάβηση του τρίτου προσώπου στις ακόλουθες περιπτώσεις:

A) Όταν το τρίτο πρόσωπο ενεργεί ως άμεσος αντιπρόσωπος του ενός ή του άλλου από τα μέρη της σχέσης του (ζημιούμενου και τελικού λήπτη).

B) Όταν δυνάμει μιας ανίσχυρης ή χαρακτηριστικής σχέσης ένας καλόπιστος τρίτος αποκτά βάσει των άρθρων 1034 και 1036 Α.Κ. την κυριότητα ενός κινητού πράγματος από κάποιον που δεν είναι κύριος αυτού, οπότε γίνεται δεκτό ότι ο πραγματικός κύριος που χάνει την κυριότητά του, μπορεί να στραφεί εναντίον αυτού που την αποκτά καλόπιστα με αναλογική εφαρμογή του 913 Α.Κ.

Ο πλουτισμός θεωρείται αδικαιολόγητος όταν επέρχεται «χωρίς νόμιμη αιτία». Νόμιμη αιτία του πλουτισμού με την έννοια του 904 αποτελεί εκείνο το

γεγονός που παρέχει τη σύμφωνη με την έννομη τάξη δικαιολογία για την οριστική διατήρηση του πλουτισμού από το λήπτη του. Χρειάζεται συνεπώς ισχυρή βούληση του δότη. Ο ίδιος ο δότης είναι αυτός που θα πρέπει να προσπορίζει τον πλουτισμό στο δότη. Αδικαιολόγητος επίσης είναι ο πλουτισμός όταν προσπορίστηκε ενόψει ενός γεγονότος συναγόμενου από την δικαιοπραξία, που τελικά δεν πραγματοποιήθηκε

Επίσης αν προσπορίστηκε για σκοπό παράνομο και ανήθικο. Επιπλέον αν μια αμφοτεροβαρής σύμβαση είναι άκυρη και έχουν εκπληρωθεί και οι δύο παροχές, οι οποίες σώζονται στα χέρια των ληπτών τους, καθένας από αυτούς έχει κατά του άλλου αξίωση για απόδοση της παροχής που έδωσε. Αν όμως η μια από τις δυο παροχές δεν μπορεί να επιστραφεί ο λήπτης Α απαλλάσσεται από τη σχετική υποχρέωση (909) και θα έπρεπε κανονικά να εξακολουθεί να έχει κατά του αντισυμβαλλόμενου του Β αξίωση απόδοσης της (σωζόμενης ή δυνάμενης να επιστραφεί) που έδωσε στον Β.

Ο πλουτισμός του Β δεν είναι όμως αδικαιολόγητος γιατί αντισταθμίζεται από το αντάλλαγμα που έδωσε και τώρα δεν μπορεί να πάρει πίσω, δηλαδή τη μη σωζόμενη ή μη δυνάμενη να επιστραφεί παροχή. Πρόκειται για τη λεγόμενη «θεωρία του καταλοίπου»

Π.χ. Ο Α πουλάει και μεταβιβάζει στον Β το αυτοκίνητό του, εισπράττοντας ταυτόχρονα από αυτόν το τίμημα των 8.000 ευρώ. Στη συνέχεια προκύπτει ότι η ως άνω πώληση είναι άκυρη και υποχρεούνται και οι δύο να επιστρέψουν την παροχή που έλαβαν ο ένας από τον άλλον. Αν στο μεταξύ το αυτοκίνητο έχει καταστραφεί και δεν είναι δυνατή η επιστροφή του και απαλλαγεί βάσει του 909 Α.Κ. ο Β από την επιστροφή του, σύμφωνα με τη θεωρία του καταλοίπου (γερμ.Saldotheorie), ούτε ο Β έχει αξίωση κατά του Α για επιστροφή του τιμήματος, αφού ο δεύτερος έδωσε ισάξιο αντάλλαγμα (το αυτοκίνητό του) για να αποκτήσει το ως άνω τίμημα.

3.2 Το ζήτημα του επιβαλλόμενου πλουτισμού

Υπάρχουν περιπτώσεις που ο πλουτισμός του λήπτη επέρχεται χωρίς δική του ανάμιξη ή θέληση, συνήθως με πράξη του δότη (π.χ. ανέγερση μιας πολυκατοικίας σε οικοπέδο με αντιπαροχή) και πάντως ο λήπτης δε θέλει ή δεν μπορεί να διατηρήσει ή να αξιοποιήσει οικονομικά αυτό τον πλουτισμό. Εδώ γίνεται λόγος για τον «επιβαλλόμενο πλουτισμό». Εάν ο λήπτης ρευστοποιήσει τον επιβαλλόμενο πλουτισμό, τότε οφείλει να τον αποδώσει βάσει του 908 Α.Κ. Το πρόβλημα γεννάται σε περίπτωση που ο λήπτης δεν μπορεί να ρευστοποιήσει τον συγκεκριμένο πλουτισμό και σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να ερευνάται αυτό, ώστε να μην είναι υποχρεωμένος να αποδώσει τον εν λόγω πλουτισμό.

3.3 Γνώση της ανυπαρξίας του χρέους (Έννοια του αχρεωστήτου)

Η διάταξη του ενδοτικού δικαίου 905 Α.Κ. αποκλείει την απαίτηση αχρεωστήτου εάν ο λήπτης αποδείξει ότι ο δότης γνώριζε την ανυπαρξία του χρέους.

Η απαίτηση αχρεωστήτου προϋποθέτει ότι έγινε μια καταβολή για την εκπλήρωση ορισμένης υποχρέωσης, η οποία όμως ήταν ανύπαρκτη είτε γιατί δεν είχε γεννηθεί έγκυρα από την αρχή είτε γιατί αποσβέστηκε εκ των υστέρων αλλά πριν από την καταβολή.

Η δικαιολογία του αποκλεισμού αναζήτησης της παροχής που καταβλήθηκε, ενώ ο δότης γνώριζε το αχρεώστητο, εντοπίζεται στη βούληση του δότη, η οποία και δικαιολογεί τον πλουτισμό, γιατί ο νόμος υποθέτει εδώ, ότι πρόκειται για νομικά ισχυρή βούληση ελευθεριότητας προς το λήπτη. Για να αποκρούσει την αναζήτηση, ο λήπτης αρκεί να επικαλεστεί και να αποδείξει ότι ο δότης γνώριζε το αχρεώστητο.

Εάν όμως γίνει μια καταβολή παροχής που δεν οφείλεται, επιβάλλεται όμως από ιδιαίτερο ηθικό καθήκον ή από λόγους ευπρέπειας, το 906 αποκλείει και πάλι την αναζήτηση δημιουργώντας μία εκ του νόμου αιτία διατήρησης του πλουτισμού. Το 906 μάλιστα είναι χρήσιμο και για την περίπτωση που ο δότης αγνοούσε την

ανυπαρξία της υποχρέωσης, αλλά εφόσον πρόκειται για παροχή επιβαλλόμενη από ηθικό καθήκον αποκλείεται στο δότη η αναζήτηση, έστω κι αν αποδείξει ότι δεν είχε βούληση ελευθεριότητας κατά την καταβολή.

3.4 Η Παραγραφή της αξίωσης

Η αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού υπόκειται στη συνήθη 20ετή παραγραφή του 249. Όταν όμως πρόκειται για αξίωση αδικαιολόγητου πλουτισμού που πηγάζει με οποιοδήποτε τρόπο από μια έννομη σχέση και ο νόμος προβλέπει, κατά το πνεύμα του και για όλες τις απαιτήσεις που πηγάζουν από αυτή τη σχέση ειδική βραχυπρόθεσμη παραγραφή, τότε αυτή καταλαμβάνει και την αξίωση του αδικαιολόγητου πλουτισμού.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ο σκοπός της έρευνας μας επιτεύχθηκε. Δόθηκαν απαντήσεις στα ερωτήματα περί ευθύνης του προστήσαντος και του προστηθέντος, βοηθού εκπλήρωσης και κυρίως μέσα από νομολογιακά παραδείγματα, τα οποία από ότι φαίνεται υποστηρίζουν την ευθύνη και των δύο από κοινού σε περίπτωση ζημίας από υπαιτιότητα του προστηθέντος ή του βοηθού εκπλήρωσης.

Θα ήταν ενάντια σε κάθε αίσθημα δικαίου η μη ύπαρξη ευθύνης του προστήσαντος, εφόσον αυτός έχει οικονομικό όφελος από την εργασία του προστηθέντος ή του βοηθού εκπλήρωσης.

Η μόνη δυσκολία βεβαίως θα ήταν να αναλύσουμε μία προς μία περιπτώσεις που υφίσταται ευθύνη του προστήσαντος ως ένα βαθμό και δε κάποιες περιπτώσεις.

Ουσιαστικά καταλήγουμε στο ότι η θεραπεία του ασθενή και η αποθεραπεία του είναι βασικό μέλημα του γιατρού και του νοσηλευτικού προσωπικού και η ευθύνη τους είναι πολύ μεγάλη γιατί το παραμικρό λάθος μπορεί να κοστίζει τη ζωή του ασθενή και φυσικά ο προστηθείς αλλά και ο προστήσας ο οποίος θα πρέπει να έχει δείξει μεγάλη επιμέλεια στην επιλογή του πρώτου είναι δυνατόν να βρεθούν υπόλογοι για τα λάθη τους.

Διαφορετικά προστήσας και προστηθείς θα είναι υποχρεωμένοι να καταβάλουν αποζημίωση στον ασθενή εξαιτίας της αδικοπρακτικής τους ευθύνης και για ηθική βλάβη του ασθενή, αλλά και σε περίπτωση θανάτου του αποζημίωση για ψυχική οδύνη στους συγγενείς του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγαλλοπούλου-Ζερβογιάννη, «*Αστική ευθύνη γονέων και πράξεις των ανηλίκων τέκνων τους*», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα.

Αντωνίου Κ., «*Δικονομικά ζητήματα ιατρικής δίκης*», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 1998.

Αστικός Κώδικας, διατάξεις

Βαβούσκος Κ., «*Περί της ευθύνης του προστήσαντος*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1995.

→ Γαζής, «*Περί την έννοια του βοηθού εκπλήρωσης και του προστηθέντος*», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 1963.

Γεωργιάδης Α., «*Ενοχικό Δίκαιο*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1993.

Δεληγιάννης Γ., «*Το παράνομο*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1976.

Δωρής Θ., «Θεμελιώδη ζητήματα της αστικής ευθύνης των γιατρών στο ελληνικό δίκαιο»

Καρακατσάνης, «*Η έννομη τάξη της εκμεταλλεύσεως*», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 1969.

→ Καραώστας, «Προσωπικότητα»

→ Καράσης «Οφειλές εις ολόκληρον»

Κορνηλάκης, «*Γενικό Ενοχικό δίκαιο*», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2002.

Κώδικας Ιατρικής Δεοντολογίας, 2002

Λιτζερόπουλος, «Στοιχεία Ενοχικού δικαίου», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1960.

Μιχαηλίδης Ν., «Νομοθετικές σκέψεις για την αδιοπρακτική ευθύνη του προστήσαντος». *Νομικό Βήμα*.

Νομολογία Αρείου Πάγου και Εφετείου

Παπαστερίου, «Γενικό Αρχές Αστικού δικαίου», τόμος Α, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1994.

Ποινικός Κώδικας

Σταθόπουλος, «Γενικό ενοχικό δίκαιο», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1998.

Σταθόπουλος-Γεωργιάδης, «Γενικές Αρχές Αστικού Δικαίου», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 2003.

Σύνταγμα της Ελλάδος, 2008

Φίλιος, «Ενοχικό δίκαιο-Γενικό και Ειδικό μέρος», εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα, 1997.

Φουντεδάκη Κ., «Η ευθύνη του παρέχοντος υπηρεσίες στο ελληνικό δίκαιο», εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα, 2007.